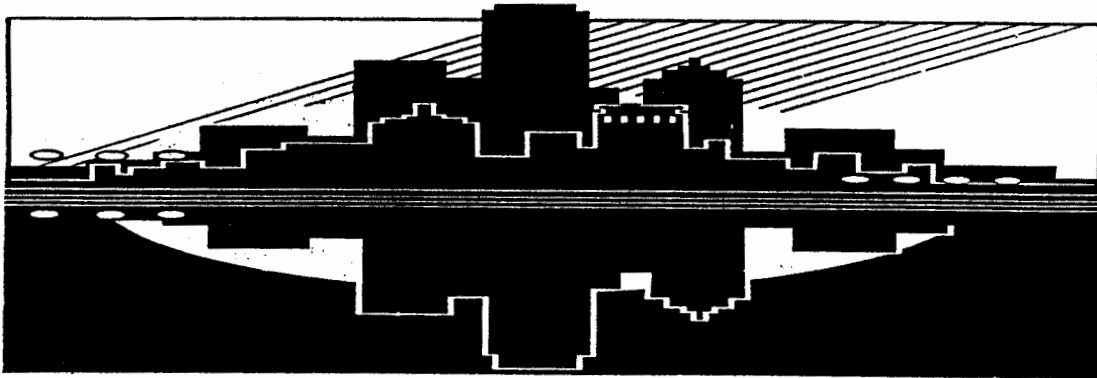

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษา ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ
ที่มีต่อ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม
ต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

A Study of the Effects of the Economic Crisis
on The Attitudes, Values, Merits and Morality, and Behaviours
that Influence the Way of Living of the People
in the Bangkok Metropolitan Area and the Surrounding Suburbs.

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อ
เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อการ
ดำเนินชีวิตในสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล

**A Study of the Effects of the Economic
Crisis on The Attitudes, Values, Merits and
Morality, and Behaviours that Influence the
Way of Living of the People in the Bangkok
Metropolitan Area and the Surrounding
Suburbs.**

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โจนนแสง
นางสาวมนต์ผกา เกียรติภักติกุล
นางสาวญาดา มุมบ้านเช่า

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2542

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้ให้การสนับสนุนให้ทำงานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.พัทธา สายหู ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณศักดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ทัตดาว ลออโรจน์วงศ์ ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ คุณเพชร วังคะวงษ์ ที่ได้กรุณาประสานในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ คือผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายมาได้ ก็ด้วยความอนุเคราะห์ของทุกท่าน

คณะผู้ดำเนินการวิจัย

กันยายน 2542

คำนำ

ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ นับว่ามีความรุนแรงมากสำหรับประเทศไทย เพราะมีผลทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียอิสรภาพทางการเงินไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนคนไทยทุกคนทั้งประเทศ ผลกระทบต่อประเทศไทยในภาพรวมมีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในส่วนหนึ่งด้านสังคม โดยเฉพาะในส่วนที่มีผลกระทบต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทย ว่ามีผลกระทบอย่างไร อะไรคือผลกระทบที่เป็นคุณ อะไรคือผลกระทบที่เป็นโทษ และคนไทยควรมีแนวปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรเอกชน ได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการได้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์

บทคัดย่อ

เรื่อง

การศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตลอดจนแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาข้อมูลจากผลงานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตในสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของยามานะ ที่ความเชื่อมั่น 99% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 2,500 คน ด้วยการคำนวณตามสัดส่วนประชากรจริงของแต่ละจังหวัด และกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละอำเภอของแต่ละจังหวัดให้มีสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างเท่ากัน การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีอายุอยู่ในช่วงการทำงาน และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีงานทำ ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ประมาณ 1 ใน 3 เป็นผู้มีภาระในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายรับกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของประชาชน ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจแล้ว ประชาชนจำนวนมากมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้

เมื่อพิจารณาในด้านผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในส่วนที่เกี่ยวกับ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมแล้วเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เพราะมีผลทำให้ประชาชนมีความผูกพันกันใน

ครอบครัว มีความกตัญญูทวดเวท มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัยและมีความทะเยอทะยานมากขึ้น

นอกจากนั้น ผลของการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการที่จะเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ในทางที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางในการนำพาประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคงได้นั้น ประชาชนจะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่มึนงง มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ละเว้นการกู้ยืม รักความเป็นไทย ลดกิจกรรมการบันเทิง ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม รู้จักประมาณตน มีความอดทน อดกลั้น กระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสาร และทำงานบ้านด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรเร่งออกกฎหมายการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยไม่ทำประโยชน์เพื่อให้ผู้ไม่มีงานทำได้มีอาชีพ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรได้จัดกิจกรรมการพัฒนากำลังคน และจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และสังคม จัดโปรแกรมการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ว่างงาน ตลอดจนจัดแนะแนวเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง สื่อมวลชนควรได้เผยแพร่ข่าวสาร สารบันเทิงที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสถาบันทางศาสนาควรได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการแก้ปัญหาอย่างมีสติ และดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล

ABSTRACT

A Study of the Effects of the Economic Crisis on the Attitudes, Values, Merits and Morality, and Behaviours that Influence the Way of Living of the People in the Bangkok Metropolitan Area and the Surrounding Suburbs.

Purpose of the Study;

The basic purpose of the study was to determine the effects of the economic crisis on the attitudes, values, merits and morality, and behaviours that influence the way of living of the people in the Bangkok metropolitan area and surrounding suburbs, and to determine the way to promote positive attitudes, values, merits and morality, and behaviours that valuable for the living during the economic crisis in order to build up the national economic security.

Procedure;

The researcher reviewed related literature in the area of economic crisis, attitudes, values, merits and morality, and behaviours that influenced toward the way of living of the Thai people in Bangkok metropolitan area and the surrounding suburbs. The researcher also conducted a field study in the area of the project by developing a tool for collecting primary data. The researcher sampled 2500 people in Bangkok metropolitan area and the surrounding suburbs according to the Yamane Method with reliability at 99% by culevating from the total number of population in each province and sample the number of population in each precinatal the same amount. In collecting the data, the researcher used questionnaire as a tool.

Finding;

Major findings revealed that most of the people in the Bangkok Metropolitan Area and the Surrounding Suburbs are in the working age. Most of them are holding job, and most of them owned the house. One third of them have housing

expenses. In comparing their income with expenses, most of them have more expenses than income.

According to the research found that the effect of the economic crisis toward attitudes, values, and behaviours of people in Bangkok Metropolitan Area and the Surrounding Suburbs are in the better way, which make the people have better relationship in the family, have more respect to their parent, more honess, keeping merit willing to help others, more responsible for themself and others, keep in line, and searching for progress

Beside that the researcher found that the way to promote positive attitudes, values, merits and morality, and behaviours of people in the Bangkok Metropolitan Area and the Surrounding Suburbs are they have to be reasonable person, believe in what they should believed, stop loaning, believed in merit and morale know to be enough, more intelligence, interest in news and medias, and do their own house keeping.

Recommendation;

Government should issue owning land and property law in a hurry to create the job for people. Government and private institution that related in solving the problem from the crisis should offer the activities and adjust the educational program continuously, masscommunication institution should present good sample of good living and how to live happily through the medias, and leligion institution should arrange activities in the context of how to solve problem calmly, live with reasonably.

สารบัญ

คำนำ

บทคัดย่อ

Abstract

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	
	1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
	1.3 คำจำกัดความ	2
	1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	3
	1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
	2.1 ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ	5
	2.2 แนวความคิดพื้นฐาน	11
	• ด้านเจตคติ	11
	• ด้านค่านิยม	11
	• ด้านคุณธรรม	16
	• ด้านจริยธรรม	16
	• ด้านพฤติกรรม	18
	2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
3	ระเบียบวิธีวิจัย	28
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
	3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
	3.3 การพัฒนาแบบสอบถาม	34
	3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
	3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
	ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	38
	ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลกระทบ จากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอทุกอำเภอของ จังหวัดแต่ละจังหวัดต่อไปนี้ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม	45
	ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้าง เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ในช่วงวิกฤต ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศ ไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง.....	76
	3.1 ทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้านของประชาชนที่ อาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม	76
	3.2 แนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึ ที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของ ประชาชน ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ	90
5	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	94
	5.1 สรุปผลการวิจัย	94
	5.2 ข้อเสนอแนะ	103

	หน้า
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาแบบสอบถาม	109
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม โครงการวิจัย เรื่องการศึกษา ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	110

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนประชากรในจังหวัดเป้าหมาย 28
2	จำนวนประชากรตัวอย่างในแต่ละอำเภอของแต่ละจังหวัด 29
3	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำแนกตามอำเภอ และภูมิสำเนาของกลุ่มตัวอย่าง 29
4	เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง 38
5	สถานภาพการทำงาน อาชีพปัจจุบัน และรายได้ต่อเดือน ของกลุ่มตัวอย่าง 39
6	ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือน ที่พักอาศัยในปัจจุบัน และรายการค่าใช้จ่ายประจำเดือน ที่ต้องรับผิดชอบของ กลุ่มตัวอย่าง 41
7.	จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่ยังไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ แล้วและรวมรายได้ทั้งหมดในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง 43
8.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 45
9.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 46
10.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 47
11.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 48
12.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี 49
13.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี 50
14.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี 51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี 52
16.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี 53
17.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี 54
18.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี 55
19.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี 56
20.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ที่มี ต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 57
21.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 59
22.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 60
23.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 61
24.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 62
25.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 63
26.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
27.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 65
28.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม 66
29.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม 68
30.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม 69
31.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม 70
32.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>เจตคติ</u> ของ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 71
33.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>ค่านิยม</u> ของ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 72
34.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>คุณธรรม</u> <u>จริยธรรม</u> ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 73
35.	ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อ <u>พฤติกรรม</u> ของ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 74
36.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 76
37.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัด นนทบุรี 78
38.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี 80
39.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
40.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร	84
41.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม	86
42.	ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.....	88
43.	แนวทางการดำเนินชีวิตของประชากร การให้ความร่วมมือ แก่สังคม และการดำเนินงานของรัฐบาล	90

* * * * *

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงตั้งแต่ปี 2540 มาจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นช่วงที่มีความรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย ซึ่งต้นเหตุของวิกฤตทางเศรษฐกิจเกิดจากการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะสองสามปีก่อนที่จะเกิดเป็นปัญหา รัฐบาลได้เข้าแทรกแซงทางการเงินเพื่อปกป้องค่าเงินบาทและนำเงินกองทุนฟื้นฟูออกมาใช้เพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงิน แต่ก็ไม่เป็นผล ได้ผลเพียงการซื้อเวลาได้ระยะหนึ่งเท่านั้น และด้วยการซื้อเวลาดังกล่าวมีต้นทุนสูงมาก ทำให้เกิดผลกระทบที่เป็นภาระหนักของธุรกิจและประชาชนทั่วประเทศที่ยาวนาน¹ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการที่ผิดพลาดของสถาบันการเงิน ทำให้เกิดวิกฤตการณ์อย่างต่อเนื่องจนเป็นผลให้เกิดการพลิกผันต่อชีวิตผู้คนมากมาย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเจ้าของกิจการ ผู้กำกับดูแล ผู้กำหนดนโยบาย และประชาชน เงินตราต่างประเทศที่ไหลเข้ามาในประเทศไทยมากมายในช่วงปี 2535-2538 เป็นลักษณะสินเชื่อบริหารหนี้ ทำให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจถึง 8.5% การลงทุนในธุรกิจต่างๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เงินกู้ระยะสั้นหมุนสะพัดจากการปล่อยกู้ของบริษัทเงินทุน ด้วยความเพลิดเพลินของสถาบันการเงิน ธุรกิจ และผู้คนในเวลานั้น ไม่ได้มีใครคิดว่าจะเป็นผลย้อนกลับมากที่มแทงคนไทยทั้งชาติอย่างไม่เคยประสบมาก่อน สถาบันการเงิน 56 แห่ง ถือเป็นสาเหตุหลักของระบบการเงินที่ล้มเหลว ประกอบกับมีการคอร์รัปชันในวงการธุรกิจสูงและรุนแรงมากกว่าคอร์รัปชันในระบบราชการ² วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในมุมมองของนักวิชาการยังมองว่าอีก 6 เดือนข้างหน้านับแต่เดือนสิงหาคม 2541 นี้เป็นต้นไป วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศจะเลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่อีกหลายเท่า ถึงแม้รัฐบาลจะเร่งดำเนินการขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ฉบับที่ 5 อยู่ก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวเป็นผลให้คนไทยทั้งประเทศต้องแบกภาระหนี้สินร่วมกันทั้งประเทศในการเป็นหนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)³ ทำให้กิจการธุรกิจนับหมื่นรายต้องปิดกิจการลงส่งผลให้แรงงานของประเทศประมาณ 3 ล้านคน ต้องตกงาน⁴ และส่งผลให้

¹ คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ. "รายงานผลการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ" ไทยโพสต์ ฉบับที่ 580 วันศุกร์ที่ 22 พฤษภาคม 2541 หน้า 3

² ปรีชา. "คอร์รัปชันธุรกิจบนฉาก 56 ไฟแฟมมิ่ง" ฐานเศรษฐกิจวิเคราะห์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1307 (229) วันที่ 23-26 สิงหาคม 2541 หน้า 17-18

³ วุฒิสภาเสวนา "แก้การเงินไม่เบ็ดเสร็จขาดแนวถูกเงินรับมหาวิกฤต" ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1,307 วันที่ 23-26 สิงหาคม 2541 หน้า 1 และ 15

⁴ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม "ตัวเลขคนตกงานทะยานถึงหลัก 3 ล้าน เรียนครู ตกงานมาก" มติชน วันที่ 7 กรกฎาคม 2541 หน้า 33

เศรษฐกิจในภาพรวมทรุดตัวลงอย่างหนัก ประชาชนขาดกำลังการซื้อเพราะไม่มีเงินในขณะเดียวกันราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและค่าบริการสาธารณสุขอุปโภคฟุ้งทะยานสูงขึ้นลิบล้อ ประชาชนบางรายต้องไร้ที่อยู่อาศัยต้องหลบนอนตามสวนสาธารณะ หารายได้เลี้ยงชีพในรูปแบบต่างๆ พอประทังชีวิตไปวันๆ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของผู้คนในประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมีทั้งส่วนที่เป็นปัญหาที่เป็นผลเสียต่อสังคม แต่ในทางกลับกันก็มีส่วนที่เป็นคุณต่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้มีข้อมูลในการดำเนินการบรรเทาความรุนแรงของปัญหาและแก้ปัญหาได้ถูกจุด ตลอดจนนำสิ่งที่เป็นคุณไปใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของสังคมไทย คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยผลกระทบของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาทางสังคมรุนแรงกว่าพื้นที่อื่นของประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาสังคมได้ใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำรงชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤต ตลอดจนกำหนดวิธีการในการบรรเทาและขจัดปัญหาของสังคมไทยต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

1.3 คำจำกัดความ

- เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยครอบคลุมถึง
 ทำที่ความรู้สึกในทางดีในการยอมรับซึ่งเป็นไปในทางบวก
 และทำที่ความรู้สึกในทางลบซึ่งเป็นไปในทางไม่ดี
- ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่น่าমনาใจให้กระทำ หรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
 สิ่งที่น่ามนานใจนั้นมีทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม บุคคล
 หนึ่งอาจจะมีค่านิยมอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้ และใน

		ขณะเดียวกัน ความโน้มหน้ำของจิตใจต่อสิ่งนั้นๆ อาจจะมีมากน้อยแตกต่างกันเป็นระดับ
คุณธรรม	หมายถึง	ความดีงามในจิตใจของประชาชนซึ่งทำจนเคยชิน
จริยธรรม	หมายถึง	คุณสมบัติทางความประพฤติ ที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม เป็นการกระทำอย่างเสรีภายในขอบเขตของมโนธรรม อันได้แก่ ความสำนึกในความบังควรที่จะกระทำหรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้นๆ
พฤติกรรม	หมายถึง	การแสดงออกของประชาชนซึ่งอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสมหรือจากความเคยชินอันได้รับจากประสบการณ์หรือการศึกษาบรมโดยอาจแสดงออกได้ทั้งในรูปคล้อยตามหรือต่อต้าน และอาจเป็นได้ทั้งคุณและโทษต่อเจ้าของพฤติกรรมเอง และหรือต่อสิ่งภายนอก
ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ		
	หมายถึง	การขาดดุลการชำระเงินอย่างรุนแรง ค่าของเงินบาทมีค่าต่ำลง ดอกเบี้ยเงินกู้สูง ธุรกิจเลิกกิจการ คนงานไม่มีงานทำ
ช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ		
	หมายถึง	ช่วงเวลาที่มีการขาดดุลการชำระเงินอย่างรุนแรง ค่าของเงินบาทมีค่าต่ำลง ดอกเบี้ยเงินกู้สูง ธุรกิจเลิกกิจการ คนงานไม่มีงานทำในระหว่างปี พ.ศ.2539-2541
ผลกระทบ	หมายถึง	ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ อันอาจเป็นทั้งประโยชน์และโทษต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน

1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.4.1 นำผลการศึกษาจากเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณมาเป็นแนวทางในการแก้ไขภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างให้ประเทศผ่านพ้นภาวะวิกฤตการณ์และให้เกิดความมั่นคงต่อไปได้

1.4.2 นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นภายใต้ภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันได้อย่างรู้เท่าทันและมีความสุข

1.5. ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 การวิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย เพื่อศึกษาเฉพาะประเด็นผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในช่วงปี 2539-2541 ว่ามีผลกระทบต่อประชาชนหรือไม่ หากกระทบเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงมากน้อยเพียงใด ประชาชนมีทางออกอย่างไรในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

1.5.2 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพในเขตอำเภอทุกอำเภอของกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล ซึ่งได้แก่จังหวัด สมุทรปราการ นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี และสมุทรสาคร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

2.2 แนวความคิดพื้นฐาน

ด้านเจตคติ

ด้านค่านิยม

ด้านคุณธรรม

ด้านจริยธรรม

ด้านพฤติกรรม

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะที่ประเทศไทยต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการกักขังเงินจากต่างประเทศ เป็นจำนวนมากของภาคเอกชนและไม่สามารถชำระหนี้ที่ก่อขึ้นได้ทันตามกำหนดระยะเวลาคืนเงินต้น ทำให้ธุรกิจจำนวนมากต้องประสบความล้มเหลวจนทำให้เกิดปัญหาการก่อหนี้บานปลาย แม้รัฐบาลจะได้ออกมาตรการแทรกแซงปกป้องค่าเงินบาทตลอดจนใช้เงินกองทุนฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อช่วยสถาบันการเงินก็ยังไม่เป็นผล จึงทำให้ประชาชนทั้งประเทศต้องแบกภาระหนี้สินที่หนักมากโดยไม่รู้ตัว ผลที่เกิดจากภาวะวิกฤตทำให้ธุรกิจจำนวนมากปิดตัวลง รัฐบาลต้องเร่งนำรัฐวิสาหกิจออกมาแปรรูปเพื่อปลดภาระของรัฐ แรงงานของประเทศต้องตกงาน ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง รัฐต้องตัดทอนรายจ่ายในการบริหารราชการแผ่นดินและการพัฒนาประเทศลง สินค้านำเข้าที่จำเป็นมีราคาสูง ประชาชนมีอำนาจในการบริโภคน้อยลง ประเทศมีรายได้จากการส่งออกลดน้อยลงมากจนทำให้ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้า ขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และต้องชำระดอกเบี้ยและชำระคืนหนี้ต่างประเทศในแต่ละงวดสูงมาก เงินสำรองเงินตราต่างประเทศมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งผลดังกล่าวมีผลในการบั่นทอนคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยให้ด้อยลงไป

โดยไม่เห็นอนาคต⁵ รัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจโดยเน้นที่การแก้ปัญหา ค่าเงินบาทให้มีความแข็งตัวจนทำให้ประเทศไทยต้องได้รับความสูญเสียทางการตลาดไปอย่างไม่รู้ตัว แม้ตัวเลขการส่งออกของประเทศไทยจะเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด แต่หากเทียบสินค้าที่ส่งออกตามสัดส่วนเงินบาทที่อ่อนตัวลงเมื่อเทียบเป็นเงินดอลลาร์แล้วสัดส่วนยังอยู่ในภาวะที่ติดลบ การที่ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงเป็นผลให้ประเทศไทยต้องมีภาระหนี้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหนี้ภาครัฐเพิ่มขึ้นมาอีกราว 1.08 แสนล้านบาท และในที่สุดได้กลายเป็นภาระของประชาชนทั้งประเทศต้องแบกรับภาระหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท หากรัฐบาลยังปล่อยให้สถานการณ์ค่าเงินบาทยังอ่อนตัวต่อไป เมื่อใดที่หนี้ถึงกำหนดชำระก็จะกลายเป็นปัญหาของประเทศ นอกจากนั้นต้นทุนสินค้านำเข้าที่จำเป็นมีราคาสูงขึ้นโดยเฉพาะราคาน้ำมันส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และทำให้เงินตราไหลออกไปยังต่างประเทศมากขึ้น ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นทำให้ผู้ผลิตต้องผลักภาระต้นทุนที่สูงขึ้นให้เป็นภาระของผู้บริโภค สินค้าและบริการ และที่ซ้ำร้ายอาจเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการบางรายต้องปิดกิจการลง อันเนื่องมาจากต้นทุนสินค้าที่เพิ่มขึ้น และกิจการขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะไม่สามารถพึ่งพาการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ได้ แม้รัฐบาลจะอัมชุนธนาคารสัปดาห์ใดก็ตามธนาคารก็ยังเข้มงวดการปล่อยสินเชื่อมาโดยตลอดโดยไม่มีการผ่อนปรน ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้นเพราะการที่ธุรกิจขาดสภาพคล่องย่อมทำให้ธุรกิจต้องเลิกกิจการ ไม่มีรายได้จากการขายสินค้า ประเทศไม่สามารถผลิตสินค้าส่งออกได้ แรงงานไม่มีงานทำ ประชาชนไม่มีอำนาจการบริโภคสินค้าและบริการ และประเทศขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการค้าระหว่างประเทศในที่สุด ผลที่ตามมาเป็นลูกโซ่คือทำให้บรรดาลูกหนี้ธนาคารไม่สามารถชำระหนี้ได้ ส่งผลให้หนี้ของธนาคารเป็นหนี้เสีย(NPL) จำนวนมาก หากปัญหา NPL ยังไม่ได้รับการแก้ไขและสถาบันการเงินในประเทศยังจะต้องสำรองตามกฎหมายเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยทั้ง ๆ ที่การเพิ่มทุนกระทำได้อย่างมาก กว่ารัฐจะเข้ามาแทรกแซงต่อก็เมื่อกองทุนติดลบ

ปรากฏการณ์ดังกล่าว อาจมีผลทำให้นักลงทุนต่างประเทศที่มาลงทุนซื้อสินทรัพย์จากองค์กรเพื่อปฏิรูประบบสถาบันการเงินเพียงเพื่อทำกำไร แล้วนำผลกำไรออกนอกประเทศซึ่งจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ฉะนั้นรัฐบาลต้องเร่งแก้ปัญหา NPL ของสถาบันการเงินอย่างเร่งด่วนไม่ว่าจะโดยการจัดตั้งบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือด้วยการแปลงหนี้ให้เป็นหลักทรัพย์ก็ตามสิ่งที่ตามมารัฐต้องแก้ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่ถูกกระทบจากราคาน้ำมัน และในขณะเดียวกันรัฐควรได้แรงจูงใจอย่างต่อเนื่องให้มีการประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อรักษาดุลบัญชีเดินสะพัดด้วยการนำเข้าน้ำมัน

⁵ ศปร. รายงานผลวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ 2541

เชื่อเพลิงน้อยลง และชลอการไหลออกไปยังต่างประเทศของเงินบาท แม้ในยามที่มีการผ่อนคลายในเรื่องราคาน้ำมัน รัฐก็ควรได้มีการรณรงค์ให้เกิดพลังร่วมใจกันประหยัดน้ำมันอย่างต่อเนื่อง ดราบไตที่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตน้ำมันได้เอง การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของรัฐบาลมักจะมีค่าต่ำจนเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่นับวันจะแก้ได้ยากมาก ส่วนใหญ่จะทำให้เกิดการดำเนินการแก้ปัญหาที่ผิดพลาดดังเช่นการเสนอจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (AMC) ได้มีการเสนอกันมาตั้งแต่เมื่อครั้งที่รัฐบาลออกมาตรการ 14 สิงหาคม 2541 แต่รัฐบาลก็เพิ่งจะเริ่มดำเนินการ แม้กรณีค่าเงินบาท รัฐได้พยายามทำให้ค่าเงินบาทแข็งตัวจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหานี้เสียมากขึ้น การส่งออกไม่เป็นไปตามที่คาด แรงงานไม่มีงานทำ ธุรกิจล้มละลาย และทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอีกมากมาย⁶

ในด้านความเชื่อถือนักลงทุนต่างชาติคงยังเชื่อว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยจะยังไม่ฟื้นเพราะตัวเลขหนี้เสีย (NPL) นับวันจะเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลยังแก้ไม่ตก หนี้เสียเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้นดังจะศึกษาได้จากวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งมี NPL เพียง 15% ยังต้องใช้เวลาแก้ไขปัญหายังจริงจังยาวนานถึง 5 ปี สำหรับประเทศไทยมี NPL เกินกว่า 50% ซึ่งการแก้ปัญหา NPL ของประเทศไทยจึงไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้โดยง่าย การที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ระบบสถาบันการเงินของประเทศจะต้องแข็งแกร่ง ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาหนี้เสียให้ได้ เศรษฐกิจของประเทศจึงจะกลับมาได้ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้นักลงทุนต่างประเทศมีความสนใจที่จะมาลงทุนในประเทศไทยจำนวนน้อย เพราะนักลงทุนมีความสนใจเพียงที่จะซื้อรัฐวิสาหกิจ⁷ รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาระยะนี้เสียด้วยการดึงหนี้เสียออกจากหนี้ดี โดยการตั้งสถาบันขึ้นมารับผิดชอบดึงหนี้เสียออกมาที่เหลือจะเป็นหนี้ดี แล้วเปลี่ยนกองทุนฟื้นฟูมาเป็นสถาบันประกันเงินฝากโดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตรวจสอบและรับประกันสถาบันการเงินเหล่านั้นว่ามันคง เมื่อเกิดปัญหาจึงจะเข้าไปดู ทำให้ผู้บริหารสถาบันการเงินมีอิสระที่จะทำอะไรได้ตามชอบโดยรัฐก็ยังเข้าไปประกันอยู่ ซึ่งในทางปฏิบัติการที่รัฐสามารถรับประกันได้จะต้องสามารถควบคุมได้ การประกันของรัฐว่าสถาบันการเงินมันคงเสมอไม่ได้ได้สร้างปัญหาทำให้ผู้บริหารนำเงินไปลงทุนผิดประเภทโดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงในการลงทุนเพราะมีธนาคารชาติค้ำประกันอยู่เสมอ⁸ ความสูญเสียที่เกิดจากวิกฤตทางเศรษฐกิจไม่ใช่เป็นสิ่งที่ประเทศไทยต้องสูญเสียเงินเพียง 5 ล้านล้านบาทเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสูญเสียที่เป็นความสูญเสียทางสังคมอย่างใหญ่หลวง เกิดความหายนะของชนบทไทยและ

⁶ "บาทอ่อนตัว-น้ำมันแพง:ถล่มเศรษฐกิจไทย" ผู้สื่อข่าวรายสัปดาห์ กรุงเทพ: โรงพิมพ์ผู้จัดการ ฉบับที่ 662 ปีที่ 12 วันที่ 20-26 กันยายน 2542 หน้า 2.

⁷ แอนโทนี นอร์แมน "มุมมองต่างชาติ มองไทย ไม่เชื่อเศรษฐกิจ" 42 โด 3% "ดอกเบี้ยธุรกิจ" ฉบับที่ 346 ประจำวันที่ 20-26 กันยายน 2542 หน้า 11

⁸ จีวีวรรณ สายบัว วิกฤตเศรษฐกิจไทย...เครื่องชี้รากฐานปัญหาระบบการบริหารประเทศไทย หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 3-5 สิงหาคม 2541

ทรัพยากรธรรมชาติ รัฐจึงได้พยายามสร้างสภาพคล่องจนเป็นเหตุให้ต้องยอม IMF ทุกอย่าง เพียงเพื่อขอให้ได้เงินเข้ามาสร้างสภาพคล่องจนเป็นเหตุให้เลือดของคนไทยทั้งประเทศกำลัง ซีดลง หน่วยงานของรัฐได้ใช้เงื่อนไข IMF ขึ้นภาษี ขึ้นค่าบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ฉะนั้น การแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับชาติจึงจำเป็นต้องมีเศรษฐกิจชุมชนเป็นแรงถ่วงความสมดุล กับ IMF เพื่ออำนาจต่อรองในเศรษฐกิจระดับชาติ⁹ การที่ประเทศไทยจะสามารถฝ่าวิกฤต เศรษฐกิจในภาวะปัจจุบันได้ควรต้องใช้กลยุทธ์อนุรักษ์นิยม วิกฤตการณ์ในวันนี้น่าจะช่วยให้ คนไทยมีโลกทัศน์กระจ่างขึ้นและจะเป็นการชี้จุดแห่งความบกพร่องในอดีตเพื่อนำไปสู่การแก้ไข และปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในอนาคต¹⁰

รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยการใช้นโยบายเงินดิ่งตัวและอัตราดอกเบี้ยสูงตามคำแนะนำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) จนเป็นผลทำให้ประเทศไทย ต้องเพิ่มภาระดอกเบี้ยของบรรดาลูกหนี้มากขึ้น และขาดสภาพคล่องจนเป็นเหตุให้เกิดภาวะ วิกฤตที่เป็นรูปธรรมดังนี้คือ

1. ธุรกิจต้องประสบกับปัญหาต้นทุนสูงขึ้น
2. ธุรกิจมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ
3. กิจการต้องเผชิญกับการขาดทุน
4. ธุรกิจไม่สามารถรับภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นได้
5. ธุรกิจมีความจำเป็นต้องปรับลดเงินเดือน เลิกจ้าง หรือปิดกิจการ ซึ่งนำมาซึ่ง ปัญหาการว่างงานในที่สุด
6. อัตราการว่างงานของประเทศสูงขึ้นจนเป็นผลทำให้ผู้บริโภคไม่มีอำนาจการซื้อ
7. ยอดขายของธุรกิจ และของประเทศโดยรวมลดลง
8. อัตราดอกเบี้ยสูง ไม่สามารถจูงใจให้ต่างชาติมาลงทุนเพราะอัตราผลตอบแทนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ย
9. นักลงทุนต่างชาติเข้ามาร่วมทุน ในกิจการหลักด้วยการลดราคามูลค่าของกิจการ ในประเทศไทย
10. เกษตรกรประสบปัญหาสภาพคล่อง เพราะไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้ได้ อีกทั้งมีต้นทุนการผลิตสูงเพราะปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาสูงขึ้นเป็นลำดับ เป็นผลกระทบมาจากค่าเงินบาทตกต่ำ
11. ประชาชนโดยภาพรวมของประเทศมีกำลังการซื้อลดลงเพราะไม่มีรายได้

⁹ เสน่ห์ จามริก "การล้มละลายทางความคิดของรัฐ-นักวิชาการ" วัฏจักรรายวัน วันที่ 10 มีนาคม 2541 หน้า 2

¹⁰ สมชาย ภคภาสวณิช "วิกฤตเศรษฐกิจกับช่องว่างแห่งการปรับตัว" ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 27-29 กรกฎาคม 2541 หน้า 29

12. การที่รัฐพยายามที่จะขายรัฐวิสาหกิจ อย่างเร่งรีบจะทำให้ขายได้ในราคาที่ถูกลงมาก และประเทศมหาอำนาจมีความต้องการซื้อรัฐวิสาหกิจ ธนาคาร สถาบันการเงินและกิจการที่เป็นหัวใจของเศรษฐกิจไทยในราคาถูกลงมากและเมื่อต่างชาติซื้อไปแล้ว IMF ก็อาจกลับมากำหนดนโยบายลดดอกเบี้ยตั้งที่ได้กระทำกับประเทศอื่นมาแล้ว การลดดอกเบี้ยจะช่วยให้ธุรกิจพื้นตัวและต่างชาติสามารถใช้ความได้เปรียบทางการเงินตักตวงผลประโยชน์และผลกำไรไปจากประเทศไทยในภาวะที่ประเทศไทยเพียงพ้อ

13. การที่สาธารณูปโภคไปอยู่ในมือของต่างชาติ หรือในมือของภาคเอกชนแบบผูกขาดก็ตาม จะทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะจำยอมที่จะต้องบริโภคน้ำและบริการในราคาแพง และได้รับความเดือดร้อนโดยทั่วกัน ซึ่งรัฐบาลควรได้ศึกษาการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของประเทศต่าง ๆ ที่ได้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไปแล้วโดยเฉพาะประเทศอังกฤษว่ามีผลเป็นอย่างไร¹¹

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในครั้งนี้นับได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่ก่อให้เกิดต้นทุนที่แพงมาก ทั้งในรูปเงื่อนไขที่เข้มงวดของ IMF ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดการถดถอยทางเศรษฐกิจและการว่างงานอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในระยะสั้นประเทศไทยจะต้องระดมทรัพยากรทางการเงินและบุคลากรมาใช้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์เป็นจำนวนมาก แต่จะมากเท่าใดยังไม่มีคำตอบชัดเจน ประกอบกับประเทศไทยได้ถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินของไทยซึ่งจะเป็นผลทำให้การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงขึ้น ภาระต้นทุนดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในระยะต่อไป¹² นอกจากนี้ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมแล้วยังนำมาซึ่งความสูญเสียที่เป็นต้นทุนเกี่ยวกับภาคธุรกิจอีกด้วย กล่าวคือมีการปรับลดการดำเนินการธุรกิจจำนวนมากต้องล้มละลายและปิดกิจการ ในส่วนของประชาชนที่จะถูกกระทบ คือ เกิดผลกระทบด้านสังคม ซึ่งทำให้เกิดอาชญากรรมมากมาย ครอบครัวล่มสลาย มีการฆ่าตัวตาย นักเรียนนักศึกษาต้องหยุดการเรียน ผู้คนในสังคมมีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาสังคมดังกล่าว แม้จะเป็นเพียงผลกระทบทางด้านสังคม ซึ่งอาจจะดูว่าเป็นปัญหาปลายเหตุ แต่การว่างงาน ตกงาน ทำให้กำลังการซื้อของประชาชนลดลง ย่อมส่งผลกลับไปที่วิกฤตทางเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศในที่สุด¹³

การดำรงชีวิตภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจ คุณวรารักษ์ สามโกเศศ ได้ให้คำแนะนำไว้ดังนี้ ในยามวิกฤตเศรษฐกิจอย่างนี้ควรปฏิบัติตัว เพื่อช่วยชาติให้พ้นภาวะวิกฤตดังนี้

¹¹ เกริกชัย เจริญรัตน์ภาคย์ "วิกฤตไทยกับ IMF" หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับประจำวัน 14 สิงหาคม 2541 หน้า 9

¹² รังสรรค์ นัยเสรี "วิกฤตเศรษฐกิจไทย: ที่มาของปัญหา ผลกระทบและแนวโน้ม" กรมเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2541 หน้า 2.

¹³ "ผลิตภัณฑ์ 5 ข้อเสนอ สยบวิกฤต 'เอเชีย' หนังสือพิมพ์มติชน ประจำวันที่ 19 พฤศจิกายน 2541 หน้า 2

ประการแรก ต้องปรับใจ ปรับความคาดหวังว่าเมื่อภาวะมันเปลี่ยนไปอย่างนี้แล้ว ตัวเราก็ต้องปรับตามไปด้วย เมื่อทำอย่างนี้แล้วก็จะรู้สึกสบายใจขึ้น ยอมรับการลดการใช้จ่าย (ถ้ายังมีเงิน) การเที่ยวเตร่หาความสำราญ ยอมรับสภาวะการว่างงานที่เกิดขึ้น ยอมรับความลำบากขัดสนที่เพิ่มขึ้นอย่างน่าชื่นตาบาน (อย่าลืมนึกว่าทุกคนก็โดนอย่างนี้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะยากหรือเศรษฐกิจก็ตาม)

ใจเรานั้นสำคัญที่สุด จะทุกข์หรือสุขก็อยู่ที่ตรงนี้ ถ้าเรายอมรับว่าการปรับเปลี่ยนเป็นเรื่องจำเป็น เราก็พอมีใจสู้กับความลำบากได้

ประการที่สอง คือ ทำตัวให้อยู่อุดจากภาวะนี้ให้ได้ อย่าลืมนึกว่าภาวะนี้มีสถานะชั่วคราว ไม่ใช่ถาวรอย่างแน่นอน การฟื้นตัวของเศรษฐกิจอาจเกิดขึ้นในปลายปีนี้ หรือต้นปีหน้า ถ้าเหตุการณ์ของโลกไม่พลิกผัน การรักษารัฐกิจหรือชีวิตครอบครัวให้อยู่อุดได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ การตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและหารายได้เสริมให้อยู่อุดได้ควรได้รับการพิจารณาสำหรับนักศึกษา การสอนพิเศษเด็กตามบ้าน ไม่ว่าจะประถมหรือมัธยมต้น การขายอาหารถุงเล็กๆ น้อยๆ ที่แปลกมีสูตรทำกันมาตามภูมิปัญญาของครอบครัว งานรับจ้างเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการประดิษฐ์งานประเภทฝีมือหรือศิลปะ อาจหารายได้อย่างแปลกใจให้ได้

ประการที่สาม อย่างอมืองอเท้าอยู่บ้านเพราะว่างงาน ต้องแปรวิกฤตให้เป็นโอกาส เรียนทักษะด้านภาษา คอมพิวเตอร์ ศิลปะ หรือแม้แต่งานอดิเรกที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างความพร้อมให้ตนเองยามเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัว ยามเมื่อฝนตกก็จงอยู่ในบ้านและทำตัวให้พร้อมที่จะออกนอกบ้านได้ทันทีเมื่อฝนหายแล้ว ไม่ใช่ฝนหยุดตกแล้วจึงค่อยแต่งตัว หากเป็นอย่างนี้กว่าจะแต่งตัวเสร็จฝนก็ตกมาอีกครั้งหนึ่งกันพอดี

ใช้เวลาว่างเหล่านี้อ่านหนังสือแล้วคิด เข้าใจตัวเอง หาเป้าหมายของชีวิตตนเอง อ่านหนังสือประเภทสร้างเสริมกำลังใจตนเองให้รู้สึกฮึกเหิมกล้าต่อสู้ชีวิต ใครจะไปรู้หนังสือเหล่านี้ อาจเปลี่ยนคนได้ และที่มีโอกาสได้อ่านอย่างใคร่ครวญก็เพราะว่างงานนั่นเอง

ประการที่สี่ อย่าเป็นเครื่องมือในการแพร่ข่าวลือที่บั่นทอนเศรษฐกิจเราเอง เหมือนกับเอาน้ำมันมาราดในไฟที่ไหม้บ้านเรา เช่น เอาข่าวลือเรื่องสถาบันการเงินไม่มั่นคง หรือจะถูกปิดและถอนเงินไม่ได้ไปแพร่ต่อไปถึงคนอื่น

อ่านหรือฟังเรื่องใดแล้วจงคิดอย่างไตร่ตรอง อย่าหือหวาไปกับไอเดี่ยที่คิดไม่ครบวงจร อย่างเช่นเรื่องการพักชำระหนี้ต่างประเทศ การยกเลิกข้อตกลงกับ IMF เพราะเรื่องเหล่านี้หากเกิดเป็นกระแสขึ้นบ้างแล้ว จะเกิดความเสียหายให้แก่ประเทศเรา ซึ่งกำลังเปราะบางอยู่ในขณะนี้เป็นอย่างใหญ่หลวง เพราะจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดตื่นตระหนกในหมู่ชาวต่างประเทศ

เวลาเป็นของมีค่า ทำเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อย่าขี้ขลาดเสีย ปรับใจและต่อสู้เพื่อความอยู่รอด อดทนยอมรับความลำบาก และมีอารมณ์ขัน¹⁴

2.2 แนวความคิดพื้นฐาน

● แนวความคิดด้านเจตคติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุว่า ทศนคติ หรือ เจตคติ (Attitude) หมายถึง แนวความคิด ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Attitude” ซึ่งมีรากฐานมาจากภาษาละตินว่า “Aptus” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม ท่าที¹⁵

พนัส หันนาคินท์ กล่าวว่า เจตคติหรือทศนคติ (Attitude) หมายถึง ความโน้มเอียงของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออุดมคติใดอุดมคติหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะนำไปในทางเห็นด้วยหรือทางต่อต้านก็ตาม เจตคติเป็นเรื่องของความรู้สึกทางจิตใจที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการคิดใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วน¹⁶

รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์ ได้รวบรวมความหมายคำว่า “เจตคติ” ที่นักจิตวิทยาสังคมได้ให้ไว้ดังนี้ เจตคติ คือ ความรู้สึกทางบวกหรือทางลบของบุคคลที่มีต่อคน วัตถุ สัตว์ สิ่งของ มโนคติ หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากการเรียนรู้หากมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม¹⁷

โดยสรุปแล้ว เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยครอบคลุมถึงท่าที ความรู้สึกในทางดีในการยอมรับ และท่าทีความรู้สึกในทางไม่ดี

● แนวความคิดด้านค่านิยม

กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึง ค่านิยม ว่าหมายถึง ความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าสิ่งใดมีค่า มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับ ในขณะที่ยังมีค่ามีความสำคัญน้อยกว่าหรือไม่เป็นที่ต้องการ ในลักษณะดังกล่าวค่านิยมจึงเป็นมาตรฐานในการรับรู้การประเมิน การเลือก และการตัดสินใจ ของบุคคลว่าควรทำหรือไม่ควรทำ มีค่าหรือไม่มีค่า สำคัญหรือไม่สำคัญ นอกจากนี้ค่านิยมยังทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดเป้าหมาย และสร้างแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องก่อให้เกิดความดีแก่สังคมด้วยหรือไม่¹⁸

¹⁴ วราภรณ์ ลามโกเศศ “อยู่อย่างไรภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจ” ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 6-8 กรกฎาคม 2541 หน้า 35

¹⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2530 หน้า 238, 395

¹⁶ พนัส หันนาคินท์ การสอนค่านิยม โครงการความร่วมมือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก จัดพิมพ์โดยแผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก มิถุนายน 2521 หน้า 22

¹⁷ รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์ เอกสารการสอนชุดวิชา 10203 พฤติกรรมมนุษย์ หน่วยที่ 6 ความเชื่อและเจตคติกับพฤติกรรมมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมสาร 2538 หน้า 240

¹⁸ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 1 หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ลำดับที่ 1/2529 หน้า 1

คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม ได้ศึกษาแนวคิดของคำว่า “ค่านิยม” ที่นักวิชาการของไทยได้กำหนดไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็น “วิถีของการจัดรูปความประพฤติ” ที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคมและในชีวิต หรือเผชิญกับเหตุการณ์ ทำให้มีการเลือกในสถานการณ์หรือเวลานั้น ค่านิยมจึงรวมไปถึงจุดมุ่งหมายหรือความต้องการในชีวิตและสิ่งที่บุคคลชอบ¹⁹

เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ ให้ความหมายของค่านิยมว่า หมายถึงความรู้สึกหรือสภาพจิตของบุคคลที่ผูกยึดกับสิ่งนั้นและจะแสดงออกในลักษณะของการรัก ชอบ ปรารถนาที่จะได้ ปรารถนาที่จะเป็น “ค่านิยม” จะทำหน้าที่เป็นทั้งกำหนดเป้าหมายของชีวิตที่ต้องการและกำหนดวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายนั้น

พนัส หันนาคินทร์ ให้ความหมายของค่านิยมว่า หมายถึง การยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ความคิด อุดมคติ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยที่ถ่วงรอบคอบแล้ว ค่านิยมของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรมหรือสังคมเดียวกัน และค่านิยมของแต่ละบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงจากค่านิยมเดิมของเขาได้ ค่านิยมจึงมีลักษณะไม่คงที่ ในฐานะที่ค่านิยมเป็นเครื่องนำทางพฤติกรรมของคน การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมย่อมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงวุฒิภาวะและประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ

สาโรช บัวศรี ได้กำหนดความหมายของคำว่า ค่านิยม ว่าหมายถึง สภาพ (หรือการกระทำ) บางประการที่เราเชื่อ (ค่านิยม) ว่าควรยึดถือหรือยึดมั่นเพื่อจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสังคมหรือของตัวเราเอง

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ ได้ศึกษาแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ค่านิยม” ดังนี้

มิลตัน โรคีส (Milton Rokeach) ให้ความหมายของค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะยืนยงถาวร ซึ่งเป็นแนวทางของความประพฤติ(mode of conduct) หรือ

¹⁹ ช่างใน คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่วิทยากร วิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 1

เป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต (end-state of existence) เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น²⁰

เดวิด เครทซ์ และคณะ (David Kretch and others) ให้คำจำกัดความของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่พึงปรารถนา หรือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ค่านิยมจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคม และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกันอย่างกว้างขวาง บุคคลใดยอมรับค่านิยมใดเป็นของตน ค่านิยมนั้นก็จะเป็นเป้าหมายในชีวิตของบุคคลนั้น

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อธิบายว่า ค่านิยมมาจากความหมายที่อยู่ในภาษาอังกฤษคือ “Value” คำนี้มีความหมายหลายอย่าง ได้แก่ ความรู้สึกยกย่อง หรือรังเกียจ หรืออาย หรือใคร่หวาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความคิดหรือรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คือค่านิยมของผู้คิดและผู้รู้สึก

ดังนั้น สรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก หรือสิ่งที่โน้มน้าวจิตใจให้กระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ สิ่งที่โน้มน้าวจิตใจนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

สำหรับแนวทางการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ²¹ ได้ประกาศเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2525 เพื่อให้ประชาชนชาวไทยสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยง่าย มีดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
 - 1.1 การศึกษาหาความรู้อยู่เป็นเนืองนิตย์
 - 1.2 ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญ
 - 1.3 ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
 - 1.4 มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาทั้งปวง
 - 1.5 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 1.6 คิดชอบ ทำชอบ และแก้ปัญหาได้
 - 1.7 ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริตโดยไม่เลือกงาน
 - 1.8 รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ
 - 1.9 ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่คั่งค้าง
2. การประหยัดและออม

²⁰ ช่างใน โสภณ ชูพิศุทธ์ชัยและคณะ การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของครอบครัวไทย ที่มีต่อการยอมรับเลี้ยงดูบุตร : ศึกษา เฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร ธันวาคม 2531 หน้า 17

²¹ วีระ บำรุงรักษ์ เอกสารการสอนชุดวิชา 22434 จริยศึกษา หน่วยที่ 2 ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2527 หน้า 122-124

- 2.1 มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
 - 2.2 มีความพอดีในการบริโภคและเว้นการผ่อนส่งที่เกินความสามารถ
 - 2.3 ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
 - 2.4 คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่าย ใช้เท่าที่จำเป็น
 - 2.5 ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป
 - 2.6 จัดงานและพิธีต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
 - 2.7 เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์
 - 2.8 รู้จักใช้ ดูแลรักษา และบูรณะทรัพย์ทั้งของตนและของส่วนรวม
 - 2.9 วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบมีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
- 3.1 รักษาความสะอาดของบ้านเมือง ที่อยู่อาศัย และสาธารณะสถาน
 - 3.2 ช่วยกันรักษาและไม่ทำลายสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.3 รู้จักสิทธิและหน้าที่ และละเว้นการใช้อิทธิสิทธิ์
 - 3.4 รับบริการและให้บริการตามลำดับก่อนหลัง
 - 3.5 สนับสนุนและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย
 - 3.6 ไม่แก้ปัญหาโดยวิธีรุนแรงหรือไม่ชอบด้วยระเบียบวินัยและกฎหมาย
 - 3.7 มีมารยาทในการขับขี่ยานพาหนะปฏิบัติตามกฎจราจรและช่วยดูแลรักษาทางสัญจรไปมา
 - 3.8 ทำหน้าที่พลเมืองดีโดยแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย
 - 3.9 รับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมายในฐานะเจ้าหน้าที่
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 4.1 ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อคนและสัตว์
 - 4.2 มีเมตตากรุณา
 - 4.3 ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว
 - 4.4 ไม่พูดปด ไม่ยุยงให้แตกร้าง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเหลวไหล
 - 4.5 มีความประพฤติดีในความสัมพันธ์ทางครอบครัวและทางเพศ
 - 4.6 เว้นสิ่งเสพติด มีสติสัมปชัญญะ
 - 4.7 มีความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
 - 4.8 มีความอดทน อดกลั้น

- 4.9 มีความกตัญญูกตเวที
- 4.10 มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 4.11 ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส
- 4.12 เชื้อกฏแห่งกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- 5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
 - 5.1 สถาบันชาติ
 - 5.1.1 ศึกษาให้เข้าใจประวัติและการดำรงอยู่ของชาติ
 - 5.1.2 สอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันชาติ
 - 5.1.3 ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของชาติ
 - 5.1.4 ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและนิยมไทย
 - 5.1.5 สร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ
 - 5.1.6 เสียสละประโยชน์ส่วนตนและแม้ชีวิตเพื่อประเทศชาติ
 - 5.1.7 ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี โดยการรับราชการทหาร ประกอบอาชีพสุจริต และเสียภาษีอากร
 - 5.1.8 ยกย่องให้เกียรติ ผู้ที่ทำหน้าที่ป้องกันและเสียสละเพื่อพัฒนาประเทศ
 - 5.1.9 ปฏิบัติตามคติพจน์ที่ว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ”
 - 5.2 สถาบันศาสนา
 - 5.2.1 ศึกษาศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง
 - 5.2.2 ปลุกฝังความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนาด้วยปัญญา
 - 5.2.3 ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาในชีวิตประจำวัน
 - 5.2.4 สอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันศาสนา
 - 5.2.5 ช่วยกันส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา
 - 5.2.6 ไม่ทำลายปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ และศิลปกรรมทางศาสนา
 - 5.2.7 เผยแพร่ความรู้ และการปฏิบัติตามศาสนา
 - 5.2.8 เคารพเทิดทูนศาสนา และไม่กระทำการใด ในทางดูหมิ่นเหยียดหยาม
 - 5.2.9 สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ
 - 5.3 สถาบันพระมหากษัตริย์
 - 5.3.1 ศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

- 5.3.2 รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 5.3.3 สอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์
- 5.3.4 แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ
- 5.3.5 ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

● แนวความคิดด้านคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง คุณธรรม ว่า หมายถึง ความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ และความดีที่แท้จริงต่อสังคมอันได้แก่ การรักษาศีล และการประพฤติตนตามหัวข้อธรรม²²

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2525 เรื่องคุณธรรม 4 ประการ แก่ประชาชนชาวไทยเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต คือ

1. การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น อดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

สรุป คุณธรรม หมายถึง ความดีงามในจิตใจของบุคคล ซึ่งเป็นความปรารถนาให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม²³

● แนวความคิดด้านจริยธรรม

Hohlberg (1994) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกลุ่มของกฎเกณฑ์ภายในตนเอง²⁴

²² หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 1 หลักการและทฤษฎี การปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ลำดับที่ 1/2529. หน้า 1

²³ ช่างในคณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่วิทยากร วิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 15-21

²⁴ ช่างใน ชูชาติ พูลศิริ และคณะ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของครอบครัวไทยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร ธันวาคม 2531 หน้า 10-11

พนัส หันนาคินท์กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม²⁵

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง จริยธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดี และความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่าง ๆ และจะเกิดเมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรมหรือค่านิยมตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้นทำให้เราตกอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหา แล้วเราตัดสินใจแก้ปัญหาโดยยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม แสดงว่า เรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง²⁶

จริยธรรม ในเอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ เกี่ยวกับจริยธรรมของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมความหมายของคำว่า จริยธรรม ที่กำหนดโดยผู้ทรงคุณวุฒิของไทย ความหมายต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้มีความแตกต่างกันมากพอสมควร และส่วนใหญ่จะตรงกับความหมายใดความหมายหนึ่ง ดังต่อไปนี้

จริยธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์ หรือกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจถูกผิด ดีชั่ว และควรไม่ควรทำของพฤติกรรม

จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี ที่ถูก และที่ควรกระทำ

จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ดี ที่ถูก และที่ควรทำ เป็นการเน้นที่ตัวพฤติกรรม (จริยธรรม) มากกว่าการเน้นที่หลักเกณฑ์ กฎเกณฑ์หรือแนวทาง(ธรรม) ดังเช่นในสองความหมายแรก

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า จริยธรรม มีความหมายเป็น 2 นัย คือ พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ กฎเกณฑ์หรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี ที่ถูก และที่ควรกระทำ

ในการวิจัยครั้งนี้ จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี ที่ถูก และที่ควรกระทำ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่พึงกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคม²⁷

²⁵ พนัส หันนาคินท์ การสอนค่านิยมและจริยธรรม โครงการตำรา กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2523

²⁶ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 1 ขัณฑ์การและทฤษฎี การปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ลำดับที่ 1/2529, หน้า 1

²⁷ ชัยพร วิชชาวุธ และคณะ พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิถุนายน 2531

● แนวความคิดด้านพฤติกรรม

ม.ร.ว.วุฒิเลิศ เทวกุล ได้กล่าวถึงความคิดเห็นด้านพฤติกรรมของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง กิจกรรมทุกประการที่มนุษย์กระทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การเดิน การพูด การคิด ความรู้สึก ความชอบ ฯลฯ เป็นต้น

โสภา ชูพิกุลชัย กล่าวถึง พฤติกรรม ว่าหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สิ่งมีชีวิตกระทำ และบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้ หรือใช้เครื่องมือวัดได้ นอกจากนี้ พฤติกรรมไม่ได้มีความหมายเฉพาะแต่การแสดงออกทางด้านร่างกายภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการกระทำ หรือกิจกรรมภายในความรู้สึกนึกคิดด้วย

โยธิน ศันสนยุทธ์ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายใน²⁸

ประภัสสร นิยมธรรมกล่าวว่า “พฤติกรรม” หมายถึง การแสดงออกใด ๆ ที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ หรืออาจสังเกตได้จากเครื่องมือที่นักทดลองนำมาใช้²⁹

พจนานุกรมลองแมน (Longman) ได้ให้ความหมายของ “พฤติกรรม” ไว้ว่าเป็นการกระทำ หรือการตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย สังเกตเห็นได้ หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว³⁰

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของใครคนหนึ่งคนใด ทั้งที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ และผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ แต่อาจใช้เครื่องมือในการตรวจสอบพฤติกรรมนั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของประชาชน ที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสมหรือจากความเคยชิน อันได้รับจากประสบการณ์หรือการศึกษอบรม

²⁸ ม.ร.ว.วุฒิเลิศ เทวกุล เอกสารการสอบครูวิชา 10203 พฤติกรรมมนุษย์ เรื่องที่ 1.1.3 การแสดงออกของพฤติกรรมมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538 หน้า 8

²⁹ ช่างใน วัจนี แดงสว่าง พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษาความสะอาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532

³⁰ Goldensor M. Robert, Longman Dictionary of Psychology and Psychiatry. New York : Longman Inc., 1984

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยศึกษาลักษณะของบุคคลที่ได้รับความนิยม โดยศึกษาจากตัวแทนของประชากรจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ อุบลราชธานี จันทบุรี สงขลา พระนครศรีอยุธยา อุดรดิตถ์ สกลนคร เพชรบุรี และยะลา ซึ่งเป็นตัวแทนภาคต่างๆ ด้วย ส่วนการเลือกกลุ่มอาชีพ จากกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ คณะกรรมการศึกษา ค้นคว้า และกำหนดค่านิยม ได้เลือกกลุ่มอาชีพที่คาดว่าจะเป็นตัวแทนของประชาชนไทย 9 กลุ่มอาชีพด้วยกันคือ 1. ภิกษุ สามเณร ชี 2. ชาวบ้านทั่วไป 3. ข้าราชการพลเรือน 4. ข้าราชการตำรวจ ทหาร 5. ข้าราชการครู-อาจารย์ 6. นักการเมือง 7. นักธุรกิจ พ่อค้า 8. นักศึกษา และ 9. นักเรียน

จำนวนข้อมูลที่นำมาศึกษา แจกแบบสำรวจจังหวัดละ 2,000 ฉบับ รวม 20,000 ฉบับ ได้รับคืนทั้งสิ้น 12,363 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 61.82

ผลการวิจัยปรากฏว่าลักษณะของบุคคลที่ได้รับความนิยมจัดตามลำดับ ได้ดังนี้ คือ

- ลำดับที่ 1 บุคคลผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- ลำดับที่ 2 บุคคลผู้รักษาความยุติธรรม
- ลำดับที่ 3 บุคคลผู้จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
- ลำดับที่ 4 บุคคลผู้เคารพตนเอง
- ลำดับที่ 5 บุคคลผู้มุ่งทำงานเอาจริงเอาจัง
- ลำดับที่ 6 บุคคลผู้มีความสุภาพอ่อนโยน
- ลำดับที่ 7 บุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตย
- ลำดับที่ 8 บุคคลผู้รับผิดชอบต่อสังคม
- ลำดับที่ 9 บุคคลผู้มีความรับผิดชอบต่อสูง
- ลำดับที่ 10 บุคคลผู้มีความซื่อสัตย์
- ลำดับที่ 11 บุคคลผู้มีความภูมิใจในความเป็นไทย
- ลำดับที่ 12 บุคคลผู้รักธรรมชาติ
- ลำดับที่ 13 บุคคลผู้ชอบทำงานเป็นกลุ่ม
- ลำดับที่ 14 บุคคลผู้มีความประหยัด
- ลำดับที่ 15 บุคคลผู้ปฏิบัติงานโดยยึดความสงบสุข ความสมบูรณ์ของครอบครัว
- ลำดับที่ 16 บุคคลผู้ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ
- ลำดับที่ 17 บุคคลผู้รักชาติวัฒนธรรม
- ลำดับที่ 18 บุคคลผู้รักในการทำความดี

ลำดับที่ 19 บุคคลผู้รักษาสุขภาพของตนเอง

ลำดับที่ 20 บุคคลผู้รักษาหลักธรรมโดยเคร่งครัด³¹

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร ได้ทำการวิจัยเรื่องวิกฤตเศรษฐกิจกับผลกระทบและทางเลือกของผู้ใช้แรงงาน เด็ก ครอบครัว และผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้แรงงานในอำเภอเมือง และอำเภอพระประแดง จำนวน 245 คน พบว่า ผู้ใช้แรงงานได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในด้านอาชีพ การมีรายได้ลดลง รายจ่ายเพิ่มขึ้น เด็กและผู้สูงอายุในครอบครัวต้องได้รับความกระทบกระเทือน โดยเด็กมีปัญหาการเรียนเพิ่มขึ้นต้องใช้เวลาช่วยพ่อแม่หารายได้เสริม มีความเครียด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม เด็กบางส่วนต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสีย ส่วนผู้สูงอายุขาดการดูแลเอาใจใส่มากขึ้นกว่าเดิม ทำให้มีปัญหาด้านจิตใจเพิ่มขึ้น และบางคนต้องช่วยครอบครัวทำงานหารายได้

ภายใต้ภาวะวิกฤตและผลกระทบดังกล่าว ผู้ใช้แรงงานหาทางออกโดยการทำงานหนักขึ้น บางครั้งต้องกู้ยืมเงินผู้อื่นมาใช้ในยามฉุกเฉิน บางคนต้องให้ลูกออกจากโรงเรียนหรือย้ายโรงเรียนที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง และต้องส่งลูกไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด ส่วนทางออกสำหรับผู้สูงอายุ พบว่ายังมีส่วนน้อยที่ต้องส่งให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ต้องให้ผู้สูงอายุทำงานเพื่อหารายได้มาช่วยเสริม ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก จัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนจัดทำโครงการที่ให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือเด็ก ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมในการช่วยเหลือ เอื้ออาทรต่อกันในสังคมให้กลับมามีบทบาทอีกครั้งในสังคมไทย³²

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ได้ศึกษาสถานการณ์ในภาวะวิกฤตของคนด้อยโอกาสในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2541 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็ก ครอบครัว และชุมชนผู้ด้อยโอกาส เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์เฉพาะรายและสัมภาษณ์กลุ่ม เอกสารสรุปการวิเคราะห์ชุมชน รายงานและการเผยแพร่ของหน่วยราชการ-สื่อมวลชน

1.1 ข้อมูลจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.1.1 กลุ่มแรงงานเด็ก ช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี กลุ่มเป้าหมายมี 2 กลุ่ม คือ (1) แรงงานเด็กในเมือง ได้แก่ กลุ่มแรงงานเด็กที่เดินทางกลับบ้านในช่วงเทศกาล และกลุ่ม

³¹ อ้างในคณะอนุกรรมการพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่ วิทยากรวิทยากรกับปวงผู้ด้อยโอกาส สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 16-17

³² จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร "วิกฤตเศรษฐกิจกับผลกระทบและทางเลือกของผู้ใช้แรงงาน เด็ก ครอบครัว และผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปภิบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หน้า 2)

แรงงานเด็กสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กของ มพด. จำนวนข้อมูลตัวอย่าง 502 คน (2) แรงงานเด็กคืนถิ่น ได้แก่ กลุ่มแรงงานเด็กตกงานที่เดินทางกลับบ้านในชนบท จำนวนข้อมูลตัวอย่าง 192 คน จาก 5 ตำบล ใน จ.ศรีสะเกษ จ.สุรินทร์ และ จ.บุรีรัมย์ พบว่า สถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ ส่วนใหญ่ทำงานในกิจการธุรกิจขนาดย่อม งานรับเหมาก่อสร้าง งานในโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง งานร้านค้า ร้านอาหาร ฯลฯ รายได้ระหว่าง 2,000 - 4,000 บาท ได้รับสวัสดิการบางด้านจากนายจ้าง ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ คือ ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายแต่ละเดือนเพิ่มสูงขึ้น 20-50% ในขณะที่รายได้ลดลง ถูกลดค่าทำงานล่วงเวลา ถูกลดสวัสดิการ ถูกลดปริมาณคณงานและถูกเร่งงานมากขึ้น นายจ้างปิดกิจการโดยมีเด็ก 20 คน ที่ระบุดัดเจนว่าถูกออกจากงาน

1.1.2 กลุ่มครอบครัวผู้ด้อยโอกาส

1.1.2.1 กลุ่มครอบครัวในเมือง กลุ่มเป้าหมายมี 2 กลุ่ม ได้แก่ ครอบครัวในชุมชนดงแข หัวลำโพง กรุงเทพมหานคร จำนวนข้อมูลตัวอย่าง 31 ครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และครอบครัวในชุมชนใกล้ศูนย์สันติคาม สำโรง จ.สมุทรปราการ จำนวนข้อมูลตัวอย่าง 150 ครอบครัว ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คน เป็นเด็ก 1-3 คน/ครอบครัว และครอบครัวบางส่วนมีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุ 1-2 คน อาชีพคือทำงานประจำและประกอบอาชีพอิสระ โดยได้ข้อสรุปที่เป็นประเด็นน่าสนใจจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 ดังนี้

- (1) ครอบครัวประสบปัญหาหารายได้และรายจ่ายไม่สมดุลกัน ทำให้สมาชิกครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการหารายได้เสริมแม่ในกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ
- (2) ครอบครัวมีปัญหาจากความเครียดสูง
- (3) ครอบครัวยังขาดทางเลือกทางออกที่เหมาะสม ส่วนใหญ่คิดว่าจะต้องทำงานหนักมากขึ้น จะต้องเข้มงวดกับรายจ่ายของสมาชิกในครอบครัว หากจำเป็นก็จะกู้ยืมเงินจากผู้อื่น จะให้บุตรหลานออกจากโรงเรียนและช่วยทำงานหารายได้ หรือไม่ก็ส่งไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด

1.1.2.2 กลุ่มครอบครัวในชนบท กลุ่มเป้าหมายมี 2 กลุ่ม ได้แก่

ก. ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างใน จ.ศรีสะเกษ และ จ.อำนาจเจริญ จำนวน 8 ครอบครัว เป็นครอบครัวของแรงงานคืนถิ่นจากภาวะเศรษฐกิจบางส่วนกลับมาอยู่บ้านตั้งแต่ปี 2540 และบางส่วนเพิ่งตกงาน กลับมาในช่วงปี 2541 ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกตั้งแต่ 4-7 คน มีเพียงครอบครัวเดียวที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และอยู่ในภาวะยากลำบาก มีรายได้จากงานรับจ้างเป็นหลัก นอกนั้นมีที่ดินทำกินตั้งแต่ 4-60 ไร่ บางส่วนมีร้านค้าของชำ รายได้ส่วนใหญ่ปีละมากกว่า 30,000 บาท จากการขายผลผลิตการเกษตร

ส่วนรายได้เสริมจากการออกไปทำงานรับจ้างของสมาชิกครอบครัวมีเป็นครั้งคราว รายจ่ายต่อวันประมาณครอบครัวละ 100 บาท และมีภาระหนี้สินจากการลงทุนทำการเกษตร

ข. ครอบครัวในพื้นที่ของ NGO อื่นๆ ได้แก่ ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างใน จ.สุรินทร์ จำนวน 4 ครอบครัว เป็นครอบครัวแรงงานคินถิ่น 2 ครอบครัว และครอบครัวที่ปักหลักทำการเกษตรโดยไม่อพยพแรงงาน 2 ครอบครัว สมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 5-6 คน ที่ดินทำกินของครอบครัวอยู่ระหว่าง 4-20 ไร่ ครอบครัวแรงงานคินถิ่นมีข้าวไม่พอกินต่อปี จึงต้องพึ่งรายได้จากการออกไปรับจ้างเป็นหลัก ซึ่งไม่แน่นอนเนื่องจากเป็นงานรับเหมาก่อสร้าง ส่วนครอบครัวที่ทำการเกษตรในชุมชนอยู่ในสภาพที่พออยู่ได้ จากผลผลิตเกษตรซึ่งทำหลายอย่างทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีรายได้จากการเกษตรในชุมชน อยู่ในสภาพที่พออยู่ได้จากผลผลิตเกษตรซึ่งทำหลายอย่างทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีรายได้จากการเกษตรประมาณปีละกว่า 80,000 บาท แต่ก็มีภาระหนี้สินจากการลงทุนด้านการเกษตรอีกจำนวนมากเช่นกัน สำหรับรายจ่ายของทุกครอบครัวอยู่ระหว่างวันละ 60-100 บาท

ข้อสรุปจากทั้งสองข้อมูลพบว่า สถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประเด็นน่าสนใจมีดังนี้

(1) ครอบครัวในชนบท ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในด้านรายจ่ายที่สูงขึ้น ประกอบกับภาระหนี้สินที่มีอยู่ทุกครัวเรือนจากการลงทุนด้านการเกษตร

(2) ครอบครัวที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและอยู่ในภาวะยากลำบาก เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาทุกด้านจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

(3) ครอบครัวในชนบทยังพอมีทางเลือกทางออกในอาชีพด้านการเกษตรที่หลากหลาย

1.1.3 กลุ่มชุมชนผู้ด้อยโอกาส กลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 ชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท ดังนี้

1.1.3.1 กลุ่มชุมชนในเมือง ประกอบด้วย ชุมชนดวงแข หัวลำโพง กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 ครัวเรือน และชุมชนใกล้ศูนย์สันติคาม สำโรง จ.สมุทรปราการ จำนวน 1,300 ครัวเรือน

ข้อสรุปจากทั้ง 2 กลุ่มข้อมูล พบว่า สถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประเด็นน่าสนใจมีดังนี้

(1) ชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้มีอาชีพ ทำงานประจำทั้งเอกชน-ราชการ-รัฐวิสาหกิจ อาชีพรับจ้าง ค้าขาย และประกอบอาชีพอิสระ รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6,000 - 10,000 บาท ขณะที่รายจ่ายตั้งแต่ 5,000-10,000 บาท สมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 1-12 คน ส่วนใหญ่มีสมาชิกวัยเด็กอยู่ด้วย 1-3 คน และบางส่วนมีผู้สูงอายุ 1-2 คน

(2) ชาวชุมชนได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทั้งด้านรายได้ที่ลดลงและรายจ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรายจ่ายในด้านอาหาร ราคาสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าเล่าเรียนและอุปกรณ์การเรียนของบุตรหลาน

(3) หนทางแก้ปัญหาของชาวชนบท คือ การพยายามหารายได้เสริม การใช้จ่ายอย่างประหยัด การส่งบุตรหลานกลับต่างจังหวัด ย้ายสถานที่เรียนของบุตรหลานเพื่อลดจำนวนเงิน ค่าเทอม ฯลฯ นอกเหนือจากการช่วยเหลือตนเองดังกล่าว ชาวชุมชนยังไม่มีทางออกด้านอื่น

1.1.3.2 กลุ่มชุมชนในชนบท ประกอบด้วย

ก. ชุมชน 4 แห่ง ใน ต.สำโรงตาเจ็น อ.ชูชันท์ จ.ศรีสะเกษ
จำนวน 370 ครัวเรือน

ข. ชุมชน 2 แห่ง ใน อ.เสนานิคม และ อ.ปทุมราชวงศา
จ.อำนาจเจริญ จำนวน 1,234 ครัวเรือน

ค. ชุมชน 3 แห่ง ใน อ.เมือง และ อ.สังขะ จ.สุรินทร์
จำนวน 264 ครัวเรือน

ง. ชุมชน 6 แห่ง ใน อ.นางรอง และ อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์
จำนวน 1,420 ครัวเรือน

ข้อสรุปจากทั้ง 4 กลุ่มข้อมูล พบว่า สถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประเด็นน่าสนใจ มีดังนี้

(1) ชาวชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร บางส่วนทำการเกษตรแบบผสมผสาน เมื่อว่างจากฤดูกาลผลิตหรือเก็บเกี่ยวจะไปรับจ้างต่างถิ่น บางส่วนจะทำอาชีพเสริมในชุมชน ทุกชุมชนมีกลุ่มกิจกรรมที่หน่วยราชการและ NGO เข้าไปสนับสนุน เช่น กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ

(2) ทุกชุมชนมีแรงงานคืนถิ่นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานเด็ก ประมาณตำบลละ 30-50 คน ซึ่งยังขาดแหล่งรองรับด้านอาชีพในชุมชน

(3) ชาวชุมชนได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในด้านรายจ่ายค่าอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคที่ราคาสูงขึ้น ค่าเล่าเรียนบุตรเพิ่มขึ้น ขณะที่รายได้ลดลง (ทั้งจากการเกษตรและงานรับจ้าง) และยังมีภาระหนี้สินจากการลงทุนด้านการเกษตร³³

³³ โครงการเลี้ยงคนด้วยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มูลนิธิพัฒนาเด็ก (มพด.) "สถานการณ์และทางออกของคนด้วยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมภูมิภาคนวัตกรรม อาคารประชาธิปไตย-ฟ้าโพธารณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 1-4

นิพนธ์ พัวพงศกร ได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบทางสังคมอันเนื่องมาจากตัวแปรสำคัญคือ 1) ค่าเงินบาทที่ลดลง ทำให้สินค้ามีราคาแพงขึ้น และเกิดภาวะเงินเฟ้อ 2) ปัญหาด้านสภาพคล่อง ทำให้ธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ลดหรือเลิกการผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจ้างงาน การลดค่าจ้าง และทำให้รายได้รัฐบาลลดลง 3) การแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน ซึ่งใช้เป็นภาวการณ์จำนวนมาก ทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะนำมาใช้ในด้านอื่น ไม่ว่าจะเป็นสังคม การศึกษา สาธารณสุข เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตที่เกิดขึ้น³⁴

นุกูล โกกิจ มูลนิธิเพื่อนหญิง ได้สรุปประเด็นที่น่าสนใจจากรายงานเรื่อง “ดงงาน ครอบครัวแตกสลาย : ชะตากรรมแรงงานหญิง IMF” ดังนี้

1. สถานการณ์วิกฤตทำให้นายจ้างฉวยโอกาสเลิกจ้าง ลดต้นทุน ล้มสหภาพ โดยยกตัวอย่างกรณี บริษัท ไทยอเมริกัน-แมลลอน เทกไทล์ ประกาศเลิกจ้างคนงานกว่า 850 คน เมื่อกลางปี 2540 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 90 เป็นคนงานหญิงที่มีอายุมาก หางานใหม่ยากและต้องให้ลูกออกจากโรงเรียนมาช่วยทำงานหารายได้ กรณีบริษัทพาร์กเกอร์เมนท์ ที่ยื่นข้อเสนอขอลดสวัสดิการกับคนงาน แต่ตกลงกันไม่ได้จึงถือโอกาสปิดงาน งดจ้างคนงาน ทำให้คนกว่า 500 คน ต้องออกจากงาน และกรณีบริษัท ไคนามิคกรุ๊ป ที่ยื่นข้อเสนอขอลดสวัสดิการกับคนงาน เมื่อสหภาพและคนงานไม่ยอม จึงประกาศเลิกจ้างคนงานกว่า 1,200 คน ที่มาชุมนุมต่อสู้กับบริษัท

2. วิกฤตในวิกฤต ชีวิตครอบครัวสลาย โดยยกกรณีศึกษาแรงงานหญิงภาคอุตสาหกรรมที่ถูกเลิกจ้างจำนวน 5 ราย ผลกระทบที่เกิดกับครอบครัวแรงงานหญิงคือ ไม่มีเงินส่งเสียค่าใช้จ่ายและค่าเล่าเรียนของบุตร ถูกสามีดูด่าว่ากระทบเพราะดงงาน ปัญหาภายในครอบครัวที่เคยมีอยู่แล้ว ยิ่งเพิ่มความตึงเครียดมากขึ้น ไม่เคยมีเงินเก็บเมื่อต้องดงงานจึงไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้สามารถดูแลครอบครัวต่อไปได้³⁵

จากการสำรวจของสวนดุสิต พบว่าคนดงงานร้อยละ 66.34 ระบุว่า ได้รับความลำบากหลังดงงานเนื่องจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย และร้อยละ 11.84 เคยคิดฆ่าตัวตาย³⁶

³⁴ นิพนธ์ พัวพงศกร “วิกฤตแรงงานในสังคมที่ขาดภูมิคุ้มกัน” ในการประชุมทางวิชาการเรื่อง วิกฤตเศรษฐกิจไทยกับผลกระทบทางสังคม อ้างถึงใน ฉบับกระแส จดหมายข่าวสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (39) กันยายน 2541

³⁵ นุกูล โกกิจ มูลนิธิเพื่อนหญิง รายงานเรื่อง “ดงงาน ครอบครัวแตกสลาย : ชะตากรรมแรงงานหญิง IMF” อ้างในรายงานการวิจัย เรื่อง สถานการณ์และทางเลือกทางออกของคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 5

³⁶ อ้างใน ปริศนา แด่อาภักขา สุขภาพประชาชนไทยภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 6

อุบล อยู่หว่า และองค์กรชาวบ้านของโครงการแดนเสด ได้ร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน เรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนบ้านขนุน-ลำพอก จำนวน 154 ครัวเรือน ต.พระแก้ว อ.สังขะ จ.สุรินทร์ มีข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครอบครัวและชุมชน ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของครอบครัวและชุมชน พบว่าครอบครัวได้รับผลกระทบในด้านรายจ่ายเพิ่มขึ้น รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายค่าเล่าเรียนลูกสูงขึ้น มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ปัจจัยการผลิตสูงขึ้น หางานทำยาก ค่าแรงงานหายาก ค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้น และค่าใช้จ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ในขณะที่ชุมชนเกิดสภาพที่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้อยลง ความสามัคคีลดลง และมีการลักเล็กขโมยน้อย

2. รายจ่ายค่าอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภค พบว่ารายจ่ายค่าอาหารระดับครอบครัว/ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 68.79 (เดิม 10,494 บาท/ปี ปัจจุบัน 33,265 บาท/ปี) และรวมทั้งชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.84 (เดิม 1,385,028 บาท/ปี ปัจจุบัน 4,390,980 บาท/ปี)

3. ความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของครอบครัว - ชุมชน รายได้จากการขายข้าวและรับจ้างของทั้งชุมชน คือ 812,280 บาท ขณะที่รายจ่ายทั้งหมด (ต้นทุนการผลิต ค่าอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ซื้ข้าวกิน) เป็นเงิน 11,765,312 บาท ซึ่งหมายความว่าทั้งชุมชนมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ถึง 10,944,032 บาท³⁷

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ได้ศึกษาทางเลือกทางออกของคนด้อยโอกาส กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มารับบริการจากกิจกรรมต่างๆ ของ มพด. ได้แก่ กลุ่มแรงงานเด็ก เด็ก-ครอบครัวและชาวบ้านในชุมชน 18 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การประชุม สัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์เฉพาะราย สำหรับการเก็บข้อมูลในชนบท ช่วงเวลาที่ไปสำรวจและเก็บข้อมูลนี้เป็นช่วงฤดูการทำนา ทำให้ทางเลือกเฉพาะหน้าของคนด้อยโอกาสยังมีอยู่ เช่น รับจ้างดำนา ทำการเกษตรในที่ดินทำกินของตนเอง ฯลฯ และยังคงมีข้าวบริโภค จึงยังไม่ชัดเจนว่าจะประสบปัญหารุนแรงจากการกลับคืนถิ่น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ส่วน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกของตนเองไว้ ดังนี้

1. ระดับเด็กและครอบครัว

1.1 ในเมือง เด็กและครอบครัวเลือกที่จะประหยัดค่าใช้จ่ายมากขึ้น หลายครอบครัวตัดสินใจส่งบุตรหลานกลับไปอยู่กับญาติและเรียนหนังสือในต่างจังหวัด บางครอบครัวต้องให้เด็กและผู้สูงอายุช่วยทำงานหารรายได้ สำหรับทางเลือกทางออกอื่น ยังไม่เห็น

³⁷ อุบล อยู่หว่า และองค์กรชาวบ้านของโครงการแดนเสด การวิเคราะห์ชุมชน เรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนบ้านขนุน-ลำพอก ต.พระแก้ว อ.สังขะ จ.สุรินทร์ จัดขึ้นที่ ศาลาประชุมหมู่บ้าน เมื่อ 14-15 กรกฎาคม 2541 อ้างใน รายงานการวิจัย เรื่อง สถานการณ์และทางเลือกทางออกของคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมภูมิ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 4-5

1.2 ในชนบท เด็กและครอบครัวยังพอมีทางออกในระยะเฉพาหน้า คือ ยังมีข้าวพอบริโภคเนื่องจากเป็นช่วงต้นปี รวมทั้งราคาข้าวที่สูงกว่าปีก่อนทำให้พอนำข้าวมาขายได้บางส่วน และอยู่ในช่วงดำนสามารถไปรับจ้างดำน - ถอนกล้า ได้ แต่ก็พบว่าค่าจ้างแรงงานในชุมชนถูกลง เนื่องจากมีแรงงานคืนถิ่นจำนวนมาก นอกจากนี้ ช่วงฤดูฝนพอนจะหาอาหารธรรมชาติและปลูกผักไว้กินเองได้

2. ระดับชุมชน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 ชุมชน ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล 3 ชุมชน และต่างจังหวัดภาคอีสาน 15 ชุมชน ในจังหวัดศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ อำนาจเจริญ รวมทั้งอีก 2 โครงการในภาคเหนือที่จังหวัดน่าน และแม่ฮ่องสอน พบว่า ยังมีทรัพยากรและปัจจัยของชุมชนสนับสนุนให้เกิดทางเลือกทางออกพอสมควร นอกเหนือจากการสนับสนุนภายนอก ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

ทุน จากองค์กรชุมชนทั้งประเภทนิติบุคคลและจัดตั้งโดยรัฐ วัด สหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ ภาคธุรกิจท้องถิ่นและจังหวัด ทุนระดับบุคคล ฯลฯ ซึ่งนำมาจัดสรรหรือรวมทุนกันจะสามารถนำไปจัดกิจกรรมสร้างรายได้และเสริมทักษะให้แรงงานเด็กคืนถิ่นหรือแม่แต่คนในชุมชนด้วยตนเองได้

ความรู้ ความชำนาญ ทักษะของบุคคลและองค์กรชุมชน เช่น ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น ความชำนาญด้านช่างฝีมือแรงงานคืนถิ่น ความรู้เทคนิคเกษตรของคนในท้องถิ่น เป็นต้น เหล่านี้สามารถเป็นแหล่งถ่ายทอดทักษะความรู้ให้เป็นอาชีพแก่เด็ก ครอบครัว และแรงงานคืนถิ่นได้อีกทางหนึ่ง และยังเป็นการสร้างความหลากหลายทางอาชีพของคนในชุมชน

ปัจจัยการผลิตที่ยังไม่นำมาใช้ประโยชน์ เช่น ที่ดินสาธารณะ เครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ แหล่งน้ำสาธารณะ ป่าชุมชน ฯลฯ ซึ่งไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์เนื่องจากขาดการจัดการขาดแนวคิดหรือผู้นำชุมชนไม่ให้นำมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่แรงงานคืนถิ่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่³⁸

คณะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 51 ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ของข้าราชการและลูกจ้างเอกชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 596 ราย (ข้าราชการ 299 ราย ลูกจ้างเอกชน 297 ราย) พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีระดับการรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจใกล้เคียงกันในระดับกลาง (ข้าราชการร้อยละ 71.6 ลูกจ้างเอกชนร้อยละ 64.0) ระดับความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปี 2540 ยกเว้นด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับกลางมากที่สุด (ร้อยละ 71.6 และ 67.0) การวิเคราะห์ความ

³⁸ โครงการเสียดคนด้วยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มุขนิมิตเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพค.) "สถานการณ์และทางเลือกทางออกของคนด้วยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ฟ้าโพธารณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 9-10

สัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ของทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก

ข้อคิดเห็นต่อการประหยัดในระดับครอบครัว คือ การลดพฤติกรรมฟุ่มเฟือยในการใช้จ่าย ประหยัดการใช้สาธารณูปโภคทั้งไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ในหน่วยงาน ข้อคิดเห็นที่ควรต้องทำมากที่สุด คือ การประหยัดไฟฟ้า รองลงมาคือการประหยัดน้ำ และวัสดุอุปกรณ์ ส่วนมาตรการในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมราคาสินค้า³⁹

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยโดยตรงกล่าวคือ ประชาชนมีรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย โดยมีรายได้ลดลง แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น จึงทำให้ต้องหาทางออกด้วยการเพิ่มรายได้ด้วยการทำงานหนักมากขึ้นและพยายามลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ลง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ละอาชีพ อาจสรุปได้ว่า ผู้มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และประชาชนโดยทั่วไป มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือ มีความเครียด มีปัญหาด้านจิตใจมากขึ้น ในขณะที่ข้าราชการและลูกจ้างของธุรกิจเอกชนที่ยังดำเนินธุรกิจอย่างมั่นคง มีชีวิตความเป็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และมีการรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ในเชิงบวก

สำหรับการวิจัยเรื่องการศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนี้ จะศึกษาครอบคลุมถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประชาชนได้รับว่าเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงมากน้อยเพียงใด ประชาชนมีทางออกอย่างไร และมีความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างไร

³⁹ คณะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 51 การรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ของครัวเรือนและลูกจ้างเอกชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาและฝึกอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กุมภาพันธ์ 2541 หน้า 8

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล รวมทั้งศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทุกอาชีพที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอทุกอำเภอของกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในเขตปริมณฑล มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 9,009,004 คน ดังที่ปรากฏในตารางแสดงจำนวนประชากรในจังหวัดเป้าหมาย

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในจังหวัดเป้าหมาย

จังหวัด	จำนวนอำเภอ	จำนวนคน
กรุงเทพมหานคร	40	5,584,963
นนทบุรี	6	783,584
ปทุมธานี	7	550,920
สมุทรปราการ	5	948,233
สมุทรสาคร	3	399,072
นครปฐม	6	742,232
รวม	67	9,009,004

หมายเหตุ จำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล ปี 2539

ที่มา : สถิติกรุงเทพมหานคร ปี 2540 : สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดดังนี้

1) กำหนดจากจำนวนประชากรทั้งหมด โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของยามานะ (อุทุมพร จามรมาน, 2532 : 30) ที่ความเชื่อมั่น 99% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อนที่ 3% คือ 2,500 คน

2) กำหนดจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัดตามสัดส่วนของประชากรจริง

3) ปรับจำนวนตัวอย่างของแต่ละเขตและอำเภอในแต่ละจังหวัด โดยให้มีสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างของทุกเขตและอำเภอในจังหวัดเดียวกันมีจำนวนเท่ากันดังนั้น จำนวนตัวอย่างทั้งหมดจึงปรับเป็น 2,510 ตัวอย่าง

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรตัวอย่างในแต่ละอำเภอของแต่ละจังหวัด

จังหวัด	จำนวนตัวอย่างจาก สัดส่วนประชากรจริง	จำนวนอำเภอ	จำนวนตัวอย่าง/ อำเภอ	จำนวนตัว อย่าง ที่ปรับ แล้ว
กรุงเทพมหานคร	1,550	40	39	1,560
นนทบุรี	217	6	36	216
ปทุมธานี	153	7	22	154
สมุทรปราการ	263	5	53	265
นครปฐม	206	6	34	204
สมุทรสาคร	111	3	37	111
รวม	2,500	67	-	2,510

ตารางที่ 3 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำแนกตามอำเภอและภูมิสำเนาของกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด/เขต/อำเภอ	จำนวน แบบสอบถาม ที่แจก	จำนวน แบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	ร้อยละ	ภูมิสำเนาเดิมของผู้ตอบ		
				กรุงเทพ/ ปริมณฑล	ต่าง จังหวัด	ไม่ตอบ
กรุงเทพมหานคร	1,560	1,497	95.7	762	698	37
1. ดอนเมือง	39	39	100.0	10	27	2
2. บางเขน	39	39	100.0	16	21	2
3. บึงกุ่ม	39	39	100.0	17	22	-
4. บางกะปิ	39	39	100.0	5	34	-
5. ลาดพร้าว	39	39	100.0	20	19	-
6. จตุจักร	39	39	100.0	20	19	-
7. บางซื่อ	39	39	100.0	17	22	-
8. ห้วยขวาง	39	39	100.0	18	21	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด/เขต/อำเภอ	จำนวน แบบสอบถาม ที่แจก	จำนวน แบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	ร้อยละ	ภูมิลำเนาเดิมของผู้ตอบ		
				กรุงเทพฯ/ ปริมณฑล	ต่าง จังหวัด	ไม่ตอบ
9. ดินแดง	39	39	100.0	22	17	-
10. พญาไท	39	39	100.0	19	20	-
11. ราชเทวี	39	33	100.0	11	21	1
12. ปทุมวัน	39	36	100.0	18	18	-
13. คลองตัน	39	32	100.0	14	18	-
14. พระโขนง	39	39	100.0	20	18	1
15. สวนหลวง	39	39	100.0	18	21	-
16. ประเวศ	39	39	100.0	16	16	1
17. มีนบุรี	39	39	100.0	17	22	-
18. หนองจอก	39	34	87.2	15	19	-
19. ลาดกระบัง	39	38	97.4	18	18	2
20. บางคอแหลม	39	35	89.7	28	7	-
21. คลองเตย	39	39	100.0	27	11	1
22. ดุสิต	39	33	84.6	13	20	-
23. พระนคร	39	39	100.0	19	19	1
24. สัมพันธวงศ์	39	39	100.0	15	21	3
25. ป้อมปราบศัตรูพ่าย	39	39	100.0	19	18	2
26. คลองสาน	39	35	89.7	14	21	-
27. สาทร	39	35	89.7	18	15	2
28. ยานนาวา	39	39	100.0	14	21	4
29. บางรัก	39	38	97.4	21	13	4
30. บางพลัด	39	39	100.0	25	12	2
31. ธนบุรี	39	39	100.0	27	11	1
32. บางกอกน้อย	39	38	97.4	15	22	1
33. บางกอกใหญ่	39	37	94.9	27	10	-
34. ภาษีเจริญ	39	39	100.0	33	4	2
35. ภาษีเจริญ สาขา1	39	39	100.0	25	13	1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด/เขต/อำเภอ	จำนวน แบบสอบถาม ที่แจก	จำนวน แบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	ร้อยละ	ภูมิสำเนาเดิมของผู้ตอบ		
				กรุงเทพ/ ปริมณฑล	ต่าง จังหวัด	ไม่ตอบ
36. ดลิ่งชัน	39	39	100.0	28	10	1
37. ราษฎร์บูรณะ	39	39	100.0	19	19	1
38. บางขุนเทียน	39	38	97.4	19	18	1
39. จอมทอง	39	35	89.7	24	11	-
40. หนองแขม	39	31	79.5	21	9	1
นนทบุรี	216	204	94.4	127	73	4
41. เมือง	6	34	94.4	25	8	1
42. ปากเกร็ด	6	34	94.4	16	17	1
43. บางกรวย	6	34	94.4	19	14	1
44. บางใหญ่	6	34	94.4	21	13	-
45. ไทรน้อย	6	34	94.4	23	10	1
46. บางบัวทอง	6	34	94.4	23	11	-
ปทุมธานี	154	154	100.0	96	53	5
47. เมือง	22	22	100.0	15	7	-
48. คลองหลวง	22	22	100.0	7	15	-
49. สามโคก	22	22	100.0	15	7	-
50. ลาดหลุมแก้ว	22	22	100.0	12	7	3
51. หนองเสือ	22	22	100.0	16	5	1
52. ลำลูกกา	22	22	100.0	16	5	1
53. ธัญบุรี	22	22	100.0	15	7	-
สมุทรปราการ	265	265	100.0	171	86	8
54. เมือง	53	53	100.0	32	19	2
55. พระประแดง	53	53	100.0	44	7	2
56. บางบ่อ	53	53	100.0	33	18	2
57. บางพลี	53	53	100.0	30	22	1
58. กิ่งอำเภอ	53	53	100.0	32	20	1
พระสมุทรเจดีย์						

ตารางที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด/เขต/อำเภอ	จำนวน แบบสอบถาม ที่แจก	จำนวน แบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	ร้อยละ	ภูมิลำเนาเดิมของผู้ตอบ		
				กรุงเทพฯ/ ปริมณฑล	ต่าง จังหวัด	ไม่ตอบ
สมุทรสาคร	111	111	100.0	61	41	9
59. เมือง	37	37	100.0	19	16	2
60. กระทุ่มแบน	37	37	100.0	18	15	4
61. บ้านแพ้ว	37	37	100.0	24	10	3
นครปฐม	204	204	100.0	131	68	5
62. เมือง	34	34	100.0	3	31	-
63. กำแพงแสน	34	34	100.0	22	12	-
64. นครชัยศรี	34	34	100.0	23	11	-
65. สามพราน	34	34	100.0	29	5	-
66. บางเลน	34	34	100.0	27	5	2
67. ดอนตูม	34	34	100.0	27	4	3
รวมทั้งสิ้น	2,510	2,435	97.01	1,348 (55.4)	1,019 (41.8)	68 (2.8)

จากตารางที่ 3 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทั้งหมด 2,435 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.0 ของจำนวนแบบสอบถามที่แจกไปยังกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด พบว่า จังหวัดในเขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม ส่งแบบสอบถามคืนทั้งหมด ยกเว้นจังหวัดนนทบุรี ส่งคืนร้อยละ 94.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ส่งแบบสอบถามคืนคิดเป็นร้อยละ 95.7 ของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่มีความครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นการศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เดิมข้อความลงในช่องว่าง มาตราส่วนประมาณค่า และให้ตอบโดยอิสระ แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง จำนวน 13 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัยปัจจุบัน ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด สถานภาพการทำงาน อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยจำแนกเป็นจำนวนสมาชิกไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ จำนวนสมาชิกที่ทำงานมีรายได้ รายได้รวมต่อเดือนของสมาชิกทุกคนในครอบครัว รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน สถานภาพที่พำนักอาศัย และค่าใช้จ่ายประจำเดือน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2539 - 2541 ที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยสอบถามว่าในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับผลกระทบหรือไม่ หากกระทบเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือแยลงมากน้อยเพียงใดข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 40 ข้อ ได้แก่

(1) ข้อคำถามเกี่ยวกับเจตคติของประชาชน ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จำนวน 10 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 1-10

(2) ข้อคำถามเกี่ยวกับค่านิยมของประชาชน ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จำนวน 10 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 11-20

(3) ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จำนวน 10 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 21-30

(4) ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชน ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จำนวน 10 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 31-40

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

> ข้อคำถามเกี่ยวกับทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้านในช่วงปี 2539-2541 เป็นแบบเลือกตอบ ใช่ ไม่ใช่ จำนวน 20 ข้อ ได้แก่

(1) ข้อคำถามเกี่ยวกับเจตคติ จำนวน 5 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 1-5

(2) ข้อคำถามเกี่ยวกับค่านิยม จำนวน 5 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 6-10

(3) ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณธรรม / จริยธรรม จำนวน 5 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 11-15

(4) ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม จำนวน 5 ข้อ ตั้งแต่ ข้อ 16-20

> ข้อคำถามแบบให้ตอบโดยอิสระ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

(2) ความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

(3) ความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

(4) ความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

3.3 การพัฒนาแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของประชาชน

2) พัฒนาข้อคำถามโดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งให้ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ศึกษาครั้งนี้ จำนวน 4 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก) ตรวจสอบพิจารณาเพื่อนำมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้เมื่อวันที่ 25-30 ธันวาคม 2541 จำนวน 40 ฉบับ พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์และขอความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม ในประเด็นเนื้อหาสาระและความยากง่ายในการตอบแบบสอบถาม

4) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ค่า

Coefficiency Alpha = 0.7550 และเมื่อวิเคราะห์ค่า Coefficiency Alpha เป็นรายด้านเป็นดังนี้

- ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ	0.7692
- ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยม	0.7712
- ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม	0.7819
- ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม	0.7819

ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับทางออกที่ปฏิบัติ วิเคราะห์โดยใช้ค่า KR-20=1.0144 และเมื่อหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้าน มีค่าดังนี้

- ทางออกเกี่ยวกับเจตคติ	= 0.4308
-- ทางออกเกี่ยวกับค่านิยม	= 0.2092
- ทางออกเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	= 0.5183
- ทางออกเกี่ยวกับพฤติกรรม	= 0.2896

5) ปรับปรุงข้อคำถามให้มีความสมบูรณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้แก่ประชาชนทุกอาชีพที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอทุกอำเภอของกรุงเทพมหานครและจังหวัดในเขตปริมณฑล ในระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน 2542

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณลักษณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และ ร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ในช่วงปี 2539-2541 ที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอทุกอำเภอของจังหวัดต่อไปนี้ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และ นครปฐม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ t ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

การกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนจากคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามใน ส่วน “ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น” และ “ผลกระทบในทางที่แย่ลง” เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ

ผลกระทบน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 1
ผลกระทบน้อย	ให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 2
ผลกระทบปานกลาง	ให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 3
ผลกระทบมาก	ให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 4
ผลกระทบมากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 5

การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของผลกระทบที่เกิดขึ้น จะเป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.0-1.5	หมายถึง ผลกระทบน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.6-2.5	หมายถึง ผลกระทบน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.6-3.5	หมายถึง ผลกระทบปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.6-4.5	หมายถึง ผลกระทบมาก
ค่าเฉลี่ย 4.6-5.0	หมายถึง ผลกระทบมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นดังนี้

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้าน ในช่วงปี 2539-2541 ได้ จากคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ

3.2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ เป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เสนอเป็น

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อ
เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในเขต
อำเภอทุกอำเภอของจังหวัดแต่ละจังหวัดต่อไปนี้
กรุงเทพมหานคร
นนทบุรี
ปทุมธานี
สมุทรปราการ
สมุทรสาคร
นครปฐม

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม
จริยธรรม และพฤติกรรม ที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ในช่วงภาวะ
วิกฤตทางเศรษฐกิจตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่
มั่นคง

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้านระหว่างปี 2539-
2541

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึก
ที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการ
ดำเนินชีวิตของประชาชน ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ	2,435	100.0
- ชาย	913	37.5
- หญิง	1,503	61.7
- ไม่ระบุ	19	0.8
อายุ	2,435	100.0
- 20 ปี ลงมา	174	7.1
- 21-35 ปี	1,414	58.1
- 36-50 ปี	697	28.6
- 51- 60 ปี	110	4.5
- 61 ปีขึ้นไป	16	0.7
- ไม่ระบุ	24	1.0
ระดับการศึกษาสูงสุด	2,435	100.0
- ประถมศึกษา	91	3.7
- มัธยมศึกษา/ปวช.	488	20.0
- ปวท.	30	1.2
- อนุปริญญา/ปวส.	420	17.2
- ปริญญาตรี	1,172	48.1
- ปริญญาโท	193	7.9
- ปริญญาเอก	8	0.3
- ไม่ได้ศึกษา	8	0.3
- ไม่ระบุ	25	1.0
สถานภาพสมรส	2,435	100.0
- โสด	1,452	59.6
- สมรส	884	36.3
- หย่าร้าง	43	1.8
- หม้าย	34	1.4
- ไม่ระบุ	22	0.9

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.7 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 37.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 0.8 ไม่ระบุเพศ มากกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุอยู่ระหว่าง 21-50 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 21-35 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากรองลงมาเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 36-50 ปี

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนร้อยละ 48.1 เป็นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 17.2 มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา/ปวส.

สถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสูงถึง ร้อยละ 59.6 เป็นโสด ร้อยละ 36.3 มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนที่เหลือมีสถานภาพหย่าร้างและหม้าย และร้อยละ 0.9 ไม่ระบุสถานภาพ

ตารางที่ 5 สถานภาพการทำงาน อาชีพปัจจุบัน และรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานภาพการทำงานปัจจุบัน	2,435	100.0
• มีงานทำ	1,964	80.7
• ไม่มีงาน / ตกงาน / กำลังหางาน	274	11.3
• มีงานทำแต่ไม่ประจำหรือไม่สม่ำเสมอ	76	3.1
• ไม่ระบุ	121	5.0
อาชีพปัจจุบัน	2,435	100.0
• รับราชการ	567	23.3
• พนักงานรัฐวิสาหกิจ	281	11.5
• ธุรกิจส่วนตัว	89	3.7
• รับจ้าง	876	36.0
• เกษตรกรรม	40	1.6
• พนักงานบริการ	47	1.9
• อื่น ๆ	244	10.0
• ไม่ระบุ	291	12.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน (เงินเดือนรวมกับรายได้อื่น ๆ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก งานอดิเรก ฯลฯ ถ้ามี)	2,435	100.0
• ต่ำกว่า 5,000 บาท	305	12.5
• 5,001-10,000 บาท	689	28.3
• 10,001-20,000 บาท	621	25.5
• 20,001-30,000 บาท	342	14.0
• 30,001-50,000 บาท	299	9.4
• 50,001 บาทขึ้นไป	109	4.5
• ไม่ระบุ	140	5.7

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.7 เป็นผู้ที่มียานทำมีจำนวนเพียงร้อยละ 11.3 เป็นผู้ที่ไม่มีงานทำ/ตกงาน/กำลังหางาน และมีเพียงร้อยละ 3.1 เป็นผู้ที่มียานทำแต่ไม่ประจำหรือไม่สม่ำเสมอ

อาชีพในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 36.0 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 23.3 รับราชการ ร้อยละ 11.5 มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีเพียงร้อยละ 1.6 อยู่ในอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 1.9 อยู่ในอาชีพพนักงานบริการ ร้อยละ 10 กระจายอยู่ในอาชีพต่างๆ และร้อยละ 12 ไม่ประสงค์จะระบุอาชีพ

ในด้านที่เกี่ยวกับรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือร้อยละ 28.3 เป็น กลุ่มผู้มีรายได้ระดับ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือร้อยละ 25.5 เป็นผู้มีรายได้ระดับ 10,001-20,000 บาท ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.8 คือเกินครึ่งของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ในระดับ 5,001-20,000 บาท จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ถัดไป คือร้อยละ 14.0 อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 12.5 อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 9.4 อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ระดับ 30,001-50,000 บาท ร้อยละ 4.5 อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ระดับ 50,000 บาทขึ้นไป และร้อยละ 5.7 ไม่ประสงค์จะให้ข้อมูล

ตารางที่ 6 ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือน ที่พักอาศัยในปัจจุบัน และรายการค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่ต้องรับผิดชอบ ของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือน	2,435	100.0
• ต่ำกว่า 5,000 บาท	656	26.9
• 5,001-10,000 บาท	833	34.2
• 10,001-20,000 บาท	520	21.4
• 20,001-30,000 บาท	218	9.0
• 30,001-50,000 บาท	91	3.7
• 50,001 บาทขึ้นไป	33	1.4
• ไม่ระบุ	84	3.4
ที่พักอาศัยในปัจจุบัน	2,435	100.0
• เป็นเจ้าของ	1,068	43.9
• เป็นเจ้าของแต่อยู่ในระหว่างผ่อนชำระ	321	13.2
• เช่า	564	23.2
• อาศัยญาติ/ผู้อื่น	309	12.7
• บ้านพักที่หน่วยงานจัดให้	145	6.0
• ไม่ระบุ	28	1.1
รายการค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่ต้องรับผิดชอบ(ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)	6,973	100.0
• ค่าใช้จ่ายในการอุปโภค/บริโภค	2,280	32.7
• ค่ารักษาสุขภาพของผู้ตอบและผู้ที่อยู่ในความอุปการะ(กรณีโรคประจำตัว)	888	12.7
• ค่าเล่าเรียนของผู้ที่อยู่ในความปกครอง	794	11.4
• ค่าเลี้ยงดูบิดามารดา	1,104	15.8
• ค่าที่อยู่อาศัย (กรณีเช่า/ผ่อนชำระ)	955	13.7
• ค่าผ่อนชำระสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ โทรศัพท์ ติดตามตัว คอมพิวเตอร์ เป็นต้น	698	10.0
• ค่าผ่อนชำระเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านที่เกินความจำเป็น เช่น แอร์ ไมโครเวฟ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า เป็นต้น	254	3.7

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือเกินกึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือน 5,000-10,000 บาท กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.2 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 26.9 มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 21.6 มีค่าใช้จ่าย 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 14.1 เป็นผู้มีค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป และร้อยละ 3.4 ไม่ประสงค์จะให้ข้อมูล

ในเรื่องเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือร้อยละ 43.9 เป็นผู้ที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยเอง ร้อยละ 23.2 เช่าที่พักอาศัย และร้อยละ 13.2 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยเอง แต่อยู่ระหว่างการผ่อนชำระ หากรวมผู้ที่เป็นเจ้าของที่พักอาศัยเองกับผู้ที่เป็นเจ้าของที่พักอาศัยเองแต่อยู่ในระหว่างการผ่อนชำระแล้ว มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 57.1 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นเจ้าของที่พักอาศัยเอง นอกจากนี้เมื่อรวมผู้ที่มีความจำเป็นต้องเช่าที่พักอาศัย ร้อยละ 23.2 กับผู้ที่เจ้าของที่อยู่อาศัยเองแต่อยู่ระหว่างการผ่อนชำระร้อยละ 13.2 จะเห็นว่าทั้งผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย ร้อยละ 36.4 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อพิจารณารายการค่าใช้จ่ายต่อเดือน จะพบว่าค่าใช้จ่ายสูงสุดถึงร้อยละ 32.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการอุปโภค/บริโภค ค่าใช้จ่ายที่รองลงมาตัวอย่างร้อยละ 15.8 คือเป็นค่าเลี้ยงดูบิดามารดา ถัดไปร้อยละ 13.7 เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 12.7 เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่ารักษาสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่อยู่ในความอุปการะ ร้อยละ 11.4 เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเล่าเรียนของผู้ที่อยู่ในความปกครอง ร้อยละ 10.0 เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าผ่อนชำระสิ่งอำนวยความสะดวก และอีก ร้อยละ 3.7 เป็นค่าใช้จ่ายผ่อนชำระเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เกินความจำเป็น ด้วยสัดส่วนของค่าใช้จ่ายดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าคนไทยเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา

ตารางที่ 7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ จำนวนสมาชิกที่มีรายได้แล้ว และรวมรายได้ทั้งหมดในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	2,435	100.0
• 1-3 คน	650	26.7
• 4-6 คน	1,387	57.0
• 7-9 คน	259	10.6
• 10 คนขึ้นไป	139	5.7
• ไม่ระบุ	-	-
ยังไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้	2,435	100.0
• 1-3 คน	1,697	69.7
• 4-6 คน	193	7.9
• 7-9 คน	12	0.5
• 10 คนขึ้นไป	125	5.1
• ไม่ระบุ	408	16.8
ทำงานมีรายได้แล้ว	2,435	100.0
• 1-3 คน	1,677	68.9
• 4-6 คน	547	22.5
• 7-9 คน	65	2.7
• 10 คนขึ้นไป	134	5.5
• ไม่ระบุ	12	0.5
รวมรายได้ทั้งหมดในครอบครัว	2,435	100.0
• ต่ำกว่า 5,000 บาท	61	2.5
• 5,001 - 10,000 บาท	259	10.6
• 10,001-20,000 บาท	432	17.7
• 20,001-30,000 บาท	327	13.4
• 30,001-50,000 บาท	241	9.9
• 50,001 บาทขึ้นไป	192	7.9
• ไม่ระบุ	923	37.9

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 1-6 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 83.7 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยจำแนกออกเป็นร้อยละ 26.7 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-3 คน และร้อยละ 57.0 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 10.6 มีสมาชิกในครอบครัว 7-9 คน และร้อยละ 5.7 มีสมาชิกในครอบครัว 10 คนขึ้นไป เกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่ได้ทำงานและทำงานมีรายได้แล้วพบว่าร้อยละ 69.7 ของครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัว 1-3 คน ยังไม่ได้ทำงานและไม่มียาได้ และร้อยละ 68.9 ทำงานมีรายได้แล้ว ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และหากรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีสมาชิกในครอบครัว 4-6 คนจะมีผู้ที่ยังไม่มีงานทำร้อยละ 77.6 และกลุ่มผู้มีงานทำมีรายได้แล้วร้อยละ 91.4 จึงอาจกล่าวได้ว่าสมาชิกในครอบครัวของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวมีงานทำ หากจะพิจารณาจำนวนรายได้จำนวนเงินรวมของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.7 มีรายได้อยู่ที่ระดับ 10,001-20,000 บาท รองลงมาร้อยละ 13.4 มีรายได้อยู่ที่ระดับ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 10.6 มีรายได้อยู่ที่ระดับ 5,001-10,000 บาท เพียงร้อยละ 2.5 มีรายได้อยู่ที่ระดับ 5,000 บาทลงไป ฉะนั้นโดยภาพรวมของกลุ่มใหญ่ร้อยละ 41.7 มีรายได้อยู่ในระดับที่ 5,001-30,000 บาท

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มี
ต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
ตารางที่ 8 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัย
อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	286	2.9	1.0	821	3.0	1.1	-2*
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	339	2.6	0.9	640	3.1	1.2	-6.5*
3. รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน	265	2.7	0.9	1022	3.2	1.1	-6.3*
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	337	2.7	1.1	994	3.1	1.3	-4.5*
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	399	2.8	1.1	697	3.0	1.3	-1.6
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	336	2.7	1.0	814	3.0	1.2	-3.9*
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	277	2.9	1.0	981	3.4	1.3	-6.8*
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	492	3.6	1.2	317	2.4	1.2	13.7*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	598	3.4	1.0	387	2.5	1.2	13*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	403	3.3	1.0	706	2.7	1.2	7.6*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียวคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 ในด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว

เจตคติในแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ได้รับผลกระทบปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ผลกระทบด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4 ส่วนผลกระทบด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง และด้าน

ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.5 และ 2.4 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกด้าน ยกเว้นผลกระทบด้านโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ ทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	828	3.6	1.1	193	2.5	1.3	10.6*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	856	3.4	1.1	144	2.6	1.3	7.3*
3. ความสามารถในการพึ่งตนเอง	839	3.7	1.0	185	2.6	1.3	11.1*
4. การแสดงความรับผิดชอบ	834	3.7	1.0	134	2.5	1.2	10.7*
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	754	3.6	1.1	114	2.4	1.2	9.8*
6. การเห็นใจผู้อื่น	857	3.4	1.0	160	2.2	1.2	12.2*
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม	785	3.4	1.0	125	2.2	1.2	10.6*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	963	3.6	1.1	124	2.7	1.4	6.9*
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติ	889	3.6	1.0	174	2.6	1.3	9.5*
10. การยึดมั่นหลักศาสนา ในการดำเนินชีวิต	807	3.5	1.1	117	2.5	1.2	8.7*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบมาก ในด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง และด้านการแสดงความรับผิดชอบ ผลกระทบทั้งสองด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากันซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าทุกด้าน คือ มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.7 ส่วนที่ได้รับผลกระทบในประเด็นรองลงมา คือ ด้านการใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย ด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ความนิยมใช้สินค้าไทย การเฝ้าหาความรู้ และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 3.6 ส่วนด้านอื่นๆ มีผลกระทบปานกลาง

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตในทางที่แย่ง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ส่วนที่ได้รับผลกระทบปานกลางมี 4 ด้าน ได้แก่ ความนิยมใช้สินค้าไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 การทำงานด้วยความขยันไม่เลือกงาน ความสามารถในการพึ่งตนเอง และการเฝ้าหาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง

ตารางที่ 10 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	654	3.0	0.9	451	2.4	1.1	10.4*
2. ความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	591	3.1	0.9	562	2.7	1.2	7.2*
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	680	3.4	1.0	221	2.3	1.1	14.4*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	683	3.8	1.0	139	2.4	1.3	12.1*
5. ความมีระเบียบวินัย	706	3.6	1.0	152	2.3	1.1	13.1*
6. ความกตัญญูกตเวที	713	4.1	1.0	118	2.4	1.3	13.4*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	806	3.6	1.0	167	2.4	1.2	12.3*
8. การรู้จักประมาณตน	926	3.6	1.0	149	2.4	1.1	11.5*
9. ความสามัคคี	760	3.6	1.0	145	2.4	1.3	10.9*
10. ความยุติธรรม	716	3.7	1.0	133	2.3	1.2	12.7*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมาก สำหรับด้านความกตัญญูกตเวที มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.1 รองลงมาได้แก่ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และด้านความยุติธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.8 และ 3.7 ตามลำดับ

คุณธรรม จริยธรรม แต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ส่วนผู้ที่ได้รับผลกระทบปานกลางมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความนิยมใช้สินค้าไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ส่วนอีก 3 ด้านประกอบด้วย ด้านการทำงานด้วยความขยัน ไม่เลิ่อกงาน ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และด้านการเฝ้าหาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยในระดับที่เท่ากันคือ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 11 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	425	2.9	1.0	327	2.5	1.2	5.3*
2. ความทะเยอทะยาน	596	3.2	1.1	357	2.5	1.2	8.9*
3. การให้ภัยผู้อื่น	713	3.4	1.0	222	2.3	1.1	12.4*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	729	3.4	1.0	273	2.3	1.1	14.4*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	405	3.0	1.0	744	2.7	1.2	4.5*
6. การมีเหตุมีผล	715	3.3	0.9	257	2.3	1.0	12.0*
7. การควบคุมตนเองได้	711	3.2	1.0	260	2.5	1.2	9.0*
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	495	3.2	1.0	559	2.6	1.2	8.6*
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	277	3.2	1.1	1,022	3.6	1.2	-6.1*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	520	3.0	1.0	598	2.7	1.2	-34.0*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ พฤติกรรม แต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลางทุกด้าน ประกอบด้วยผลกระทบด้านการให้อภัยผู้อื่น และผลกระทบด้านความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ประเด็นทั้งสองมีค่าเฉลี่ยในระดับที่เท่ากันโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4 รองลงมาเป็นผลกระทบด้านการมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.3

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ส่วนที่ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียวคือด้านความมั่นคงของประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน

ตารางที่ 12 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1.ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	59	3.0	1.0	87	2.8	1.2	1.3
2.ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	55	2.7	0.9	106	3.7	2.6	-3.8*
3.รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน	41	2.8	1.0	141	3.1	1.1	-1.3*
4.การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	49	2.8	1.3	138	3.1	1.2	-1.7
5.โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	51	2.8	1.3	109	3.0	1.3	-0.8
6.ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	50	2.9	1.0	98	2.9	1.3	-0.3
7.ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	40	3.1	0.9	136	3.1	1.2	-0.1
8.ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	82	3.7	1.2	53	2.3	1.3	6.4*
9.ความเชื่อมั่นในตัวเอง	82	3.5	0.9	54	2.5	1.2	5.7*
10.สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	79	3.4	0.9	78	2.6	1.2	4.6*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบแต่ละด้านในระดับปานกลาง ส่วนที่มีผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียวคือ ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7

เจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบแต่ละด้านปานกลาง ประเด็นที่มีผลกระทบมากคือผลกระทบด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 ส่วนที่มีผลกระทบน้อยมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเองและด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.5 และ 2.3 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตัวเอง และสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ส่วนด้านอื่นทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 13 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	126	3.4	1.3	24	2.1	1.1	5.3*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	116	3.7	1.1	19	1.9	1.0	7.0*
3. ความสามารถในการพึ่งตนเอง	122	3.7	1.0	24	2.1	1.0	6.9*
4. การแสดงความรับผิดชอบ	116	3.7	1.0	17	2.1	0.9	16.1*
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	98	3.4	1.1	18	2.2	1.1	4.1*
6. การเห็นใจผู้อื่น	121	3.4	1.2	17	2.4	0.9	3.6*
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อ ส่วนรวม	103	3.5	1.1	15	2.2	1.1	4.3*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	126	3.6	1.2	19	2.3	1.2	4.4*
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติ	125	3.6	1.1	19	2.4	1.2	4.2*
10. การยึดมั่นหลักศาสนา ในการดำเนินชีวิต	107	3.5	1.1	19	2.1	1.1	5.3*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบมากในด้านการทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน ความสามารถในการพึ่งตนเอง และการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับที่เท่ากันทั้ง 3 ด้าน คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 ส่วนความนิยมใช้สินค้าไทย การใฝ่หาความรู้และสติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ 3.6 เท่ากัน ส่วนด้านอื่นๆ มีผลกระทบปานกลาง

ค่านิยมของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ได้รับผลกระทบแต่ละด้านน้อยในทุกด้าน ด้านการทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 1.9

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 14 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	83	3.0	1.0	75	2.3	1.0	4.5*
2. ความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	77	3.2	0.9	84	2.6	1.2	3.9*
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	99	3.2	1.1	24	2.2	1.0	3.8*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	94	3.8	1.0	20	1.9	1.0	8.1*
5. ความมีระเบียบวินัย	97	3.5	1.0	18	1.9	0.9	6.1*
6. ความกตัญญูกตเวทิต	99	4.0	0.9	18	1.9	0.9	8.6*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	107	3.6	1.1	22	1.9	0.8	8.6*
8. การรู้จักประมาณตน	122	3.5	1.1	23	2.3	1.0	5.2*
9. ความสามัคคี	96	3.5	1.0	22	2.1	1.1	5.5*
10. ความยุติธรรม	99	3.7	0.9	20	2.1	1.2	5.8*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบแต่ละด้านในระดับปานกลาง ผลกระทบที่ได้รับมากมี 4 ด้าน ซึ่งด้านความกตัญญูกตเวทิมี่ค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 รองลงมาได้แก่ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ความยุติธรรม และการกล้าเผชิญกับความจริงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8, 3.7 และ 3.6 ตามลำดับ

คุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบแต่ละด้านน้อย ส่วนผลกระทบปานกลางมีเพียงด้านเดียวคือ ความอดทน อดกลั้น ต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลง

ตารางที่ 15 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แยกลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	72	2.9	1.0	49	2.4	1.2	2.6*
2. ความทะเยอทะยาน	86	3.2	1.0	48	2.5	1.1	3.8*
3. การให้อภัยผู้อื่น	95	3.2	1.2	37	2.3	1.0	4.1*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	98	3.2	1.0	41	2.5	1.2	3.7*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	72	3.1	1.0	89	2.7	1.1	2.6*
6. การมีเหตุผล	100	3.5	0.9	39	2.5	1.1	5.0*
7. การควบคุมตนเองได้	95	3.4	1.1	34	2.4	1.1	4.3*
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	60	3.4	1.0	76	2.5	1.1	5.0*
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	41	3.0	1.2	126	3.6	1.2	-2.7*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	71	1.0	0.0	81	2.4	1.1	-10.8*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบแต่ละด้านในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ส่วนที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด มีเพียงด้านเดียวคือ การช่วยเหลือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ได้รับผลกระทบมากในด้าน ความมั่นคงในชีวิตครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 ส่วนผลกระทบด้านการมีชีวิตที่สะดวกสบายอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 นอกนั้นมีผลกระทบน้อย

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน

ตารางที่ 16 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	28	2.9	1.1	82	3.2	1.0	-1.3*
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	34	2.6	1.1	92	4.1	3.0	-4.1*
3. รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน	29	3.0	0.7	100	3.2	1.2	-1.2
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	50	2.7	1.1	80	2.7	1.4	0.1
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	51	2.6	1.0	58	2.7	1.2	-0.2
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	40	2.7	1.1	56	2.8	1.2	-0.3
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	28	2.9	1.2	96	3.1	1.1	-0.5
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	54	3.8	1.1	33	2.1	1.3	6.3*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	64	3.6	1.1	36	2.3	1.2	5.7*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	43	3.2	1.1	72	2.3	1.1	4.1*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนที่ได้รับผลกระทบมากมี 2 ด้าน คือ ด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว และด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 3.8 และ 3.6 ตามลำดับ

เจตคติในแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนที่ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียวคือ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1 และที่ได้รับผลกระทบน้อยมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง และ ด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.3 และด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.1

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตัวเอง และสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ส่วนด้านอื่นทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 17 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1.การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	78	3.5	1.2	28	1.9	1.2	6.2*
2.การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	78	3.5	1.1	22	2.0	1.3	5.2*
3.ความสามารถในการพึ่งตนเอง	79	3.6	1.1	19	2.3	1.2	4.8*
4.การแสดงความรักใคร่ชอบ	83	3.7	1.1	18	1.8	1.2	6.7*
5.การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	68	3.4	1.2	16	1.7	1.1	5.1*
6.การเห็นใจผู้อื่น	86	3.3	1.2	17	2.2	1.2	3.4*
7.การรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม	69	3.4	1.1	16	1.8	1.3	4.8*
8.ความนิยมใช้สินค้าไทย	92	3.4	1.3	16	1.9	1.2	4.2*
9 การใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญา	89	3.8	0.9	21	2.0	1.3	7.0*
10.การยึดมั่นหลักศาสนา ในการดำเนินชีวิต	81	3.6	1.2	16	1.6	1.2	6.0*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ได้รับผลกระทบมากมี 2 ด้าน คือด้านการใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้านคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 ประเด็นรองลงมาคือผลกระทบด้านการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 ส่วนด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและด้านการยึดมั่นหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง

ตารางที่ 18 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	60	2.7	1.3	51	2.1	1.0	2.9*
2. ความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	46	3.2	1.1	81	2.6	2.6	2.6*
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	65	3.3	1.1	22	2.0	2.0	4.6*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	71	3.9	1.1	16	1.8	1.8	7.1*
5. ความมีระเบียบวินัย	73	3.3	1.1	15	1.9	1.9	4.8*
6. ความกตัญญูกตเวที	76	4.1	1.0	18	1.8	1.8	8.4*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	72	3.8	0.8	25	2.0	2.0	7.1*
8. การรู้จักประมาณตน -	97	3.7	1.0	16	2.2	2.2	5.4*
9. ความสามัคคี	74	3.4	1.1	17	1.7	1.7	5.9*
10. ความยุติธรรม	77	3.8	1.0	17	1.9	1.9	6.9*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบด้านความกตัญญูต่เวทีย มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1 รองลงมาได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 ด้านความกล้าเผชิญกับความจริง และด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 ส่วนด้านการรู้จักประมาณตน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7

คุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อยในทุกด้าน ยกเว้นด้านความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบคั้นทางการเงิน ได้รับผลกระทบปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 19 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	55	2.9	0.9	32	2.3	1.4	2.1*
2. ความทะเยอทะยาน	58	3.2	1.0	34	2.2	1.2	4.4*
3. การให้อภัยผู้อื่น	72	3.1	1.1	22	2.1	1.2	3.6*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	75	3.1	1.1	29	2.4	1.4	2.2*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	53	2.9	1.1	63	2.5	1.2	1.9
6. การมีเหตุมีผล	84	3.5	1.0	18	2.3	1.4	3.5*
7. การควบคุมตนเองได้	73	2.9	1.1	27	2.4	1.3	1.7
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	56	3.3	1.2	47	2.4	1.1	4.0
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	38	2.7	1.3	91	3.2	1.2	-2.4*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	55	1.0	0.0	63	2.1	1.2	-6.9*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ พฤติกรรม แต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลางเกือบทุกด้าน มีเพียงด้านเดียวคือการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีผลกระทบ น้อย พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านความมั่นคงของประเทศชาติ ที่มีผลกระทบปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เกือบทุกด้าน มีเพียงคือด้านการมีชีวิตที่สะดวก สบาย และด้านการควบคุมตนเองได้ และด้านความมั่นคงในชีวิตครอบครัว กลุ่มตัวอย่าง ทั้งสองได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 20 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่ อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	35	2.9	1.1	182	3.4	1.2	-2.1*
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	29	3.0	1.1	153	4.5	3.0	-4.5*
3. รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน	22	3.0	1.1	187	3.4	1.1	-1.6
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	37	2.7	1.0	154	2.9	1.3	-0.8*
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	33	2.7	0.9	75	2.7	1.3	0.0
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	31	2.6	0.7	69	2.5	1.4	0.6
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	25	3.1	1.2	174	3.5	1.0	-2.1*
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	72	3.7	1.0	39	1.6	1.0	10.8*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	111	3.9	0.8	55	1.9	1.0	12.9*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	62	3.6	1.0	130	2.4	1.1	7.7*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง แต่ที่ได้รับผลกระทบมากมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว สุขภาพจิตและสุขภาพกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 3.7 และ 3.6 ตามลำดับ

เจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบระดับปานกลางมีครึ่งหนึ่งของด้านทั้งหมด ส่วนที่มีผลกระทบมากคือด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.5 และส่วนที่ได้รับผลกระทบน้อยได้แก่ ผลกระทบด้านระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน สุขภาพจิตและสุขภาพกาย ความเชื่อมั่นในตัวเอง และความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.5 2.4 1.9 และ 1.6 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกด้าน ส่วนด้านรายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ และระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งสองกลุ่ม ได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 21 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	99	3.3	1.3	28	2.2	1.3	4.0*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	75	3.9	1.1	22	2.5	1.3	3.3*
3. ความสามารถในการพึ่ง ตนเอง	103	3.8	0.9	34	2.0	1.1	9.7*
4. การแสดงความรับผิดชอบ	130	3.8	0.8	24	2.1	1.2	6.5*
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	61	3.3	1.1	24	1.8	1.0	6.0
6. การเห็นใจผู้อื่น	130	3.5	1.2	31	1.7	1.1	7.6*
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อ ส่วนรวม	57	3.1	1.3	24	1.8	1.0	4.4*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	92	3.0	1.3	25	2.0	1.1	3.6*
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติ ปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต	121	3.7	1.0	34	2.0	1.2	8.4*
10. การยึดมั่นหลักศาสนาใน การดำเนินชีวิต	86	3.5	1.2	19	2.6	1.5	3.1*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 21 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง แต่ที่ได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ ด้านการทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 รองลงมาได้แก่ความสามารถในการพึ่งตนเอง และการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.8 ส่วนด้านการใฝ่หาความรู้และสติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยในทุกด้าน ยกเว้นด้านการยึดมั่นหลักศาสนาในการดำรงชีวิตมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 22 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	49	3.1	1.1	81	1.8	1.9	7.6*
2. ความอดทน อดกลั้น ต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	65	3.3	1.0	93	2.6	1.1	3.7*
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	64	3.1	1.1	33	2.2	1.2	3.5*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	71	3.7	0.9	20	2.4	1.3	4.4*
5. ความมีระเบียบวินัย	69	3.1	1.8	25	1.8	1.1	4.8*
6. ความกตัญญูกตเวทีก	71	3.9	1.0	17	2.5	1.4	4.0*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	113	3.7	1.0	27	2.3	1.3	5.3*
8. การรู้จักประมาณตน	158	3.8	1.1	23	2.0	1.1	6.9*
9. ความสามัคคี	74	3.3	1.1	26	1.9	1.1	5.5*
10. ความยุติธรรม	73	3.8	0.8	26	2.1	1.3	6.3*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 22 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากในด้านความกตัญญูกตเวทีก มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้านคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 รองลงมา ด้านการรู้จักประมาณตน และด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.8 ส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการกล้าเผชิญกับความจริงมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.7 นอกจากนั้นยังมีผลกระทบปานกลาง

คุณธรรม จริยธรรม แต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน มีผลกระทบปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 23 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	45	3.0	1.1	43	1.8	1.1	5.2*
2. ความทะเยอทะยาน	61	2.9	1.1	43	1.9	1.1	4.6*
3. การให้อภัยผู้อื่น	97	3.4	1.1	29	1.8	1.2	7.1*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	95	3.5	1.0	33	1.7	1.1	8.3*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	47	2.7	1.1	74	2.2	1.2	2.3*
6. การมีเหตุมีผล	113	3.9	0.8	32	1.7	1.1	1.6*
7. การควบคุมตนเองได้	77	3.2	1.2	34	1.7	1.0	6.6*
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	51	3.3	1.1	83	2.5	1.2	4.2*
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	20	2.8	0.9	122	3.3	1.5	-2.3*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	44	1.0	0.0	99	1.7	0.9	-7.7*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 23 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ที่ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียว คือการมีเหตุมีผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านความมั่นคงของประเทศชาติมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.3

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน

ตารางที่ 24 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	38	2.8	1.2	55	3.0	1.2	-0.8
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	30	2.8	0.7	55	3.8	2.6	-2.7*
3. รายได้ต่อรายจ่าย ณปัจจุบัน	27	2.8	1.1	67	3.0	1.1	-0.8
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	32	2.8	1.0	62	2.8	1.4	-0.1
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	30	2.8	1.1	38	2.7	1.5	0.4
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	30	2.6	1.0	40	2.8	1.1	-0.8
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	28	2.8	1.1	55	3.0	1.3	-0.6
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	53	3.4	1.1	23	3.4	1.1	4.1*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	51	3.5	1.0	28	2.1	1.2	5.5*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	45	3.5	1.0	42	2.5	1.3	3.6*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 24 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลางทุกด้าน ด้านความเชื่อมั่นในตัวเองและด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกาย มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้านคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5 รองลงมาเป็นด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4

เจตคติในแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียวคือด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตัวเอง และสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ส่วนด้านอื่นทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 25 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	58	3.3	1.4	22	2.3	0.9	3.5*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	62	3.6	1.2	14	2.7	1.5	2.5*
3. ความสามารถในการพึ่ง ตนเอง	60	3.7	1.1	15	2.6	1.5	2.6*
4. การแสดงความรับผิดชอบ	58	3.9	1.1	11	2.5	1.8	2.7*
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	50	3.4	1.2	10	2.1	1.4	3.1*
6. การเห็นใจผู้อื่น	63	3.0	1.4	10	1.9	1.3	2.4*
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อ ส่วนรวม	52	3.4	1.0	7	1.4	0.5	5.1*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	69	3.6	1.4	10	1.9	1.1	3.5*
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติ	58	3.5	1.1	16	2.0	1.1	4.6*
10. การยึดมั่นหลักศาสนา ในการดำเนินชีวิต	55	3.5	1.4	5	1.6	1.0	3.0*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 25 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนที่ได้รับผลกระทบมากได้แก่ ด้านการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับซึ่งสูงกว่าด้านอื่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 รองลงมาได้แก่ ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 ด้านการทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านความนิยมใช้สินค้าไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 3.6

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ได้รับผลกระทบปานกลางมีเพียง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานด้วยความ

ขยันไม่เลื่องงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 และด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 26 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
คุณธรรม จริยธรรม							
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	44	3.0	1.3	30	2.1	1.0	3.1*
2. ความอดทน อดกลั้น ต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	51	3.1	1.0	39	2.7	1.5	1.4
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	52	3.0	1.2	17	1.4	0.6	5.1*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	54	3.6	1.2	9	1.9	1.1	4.0*
5. ความมีระเบียบวินัย	50	3.4	1.1	9	1.8	1.1	4.3*
6. ความกตัญญูกตเวที	58	3.7	1.0	10	1.8	1.2	5.3*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	56	3.6	1.1	14	2.4	1.4	3.4*
8. การรู้จักประมาณตน	63	3.3	1.2	10	1.7	0.8	4.1*
9. ความสามัคคี	42	3.6	1.1	14	2.1	1.2	4.1*
10. ความยุติธรรม	53	3.7	1.0	11	2.0	1.0	5.0*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 26 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากด้านความกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากันคือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 รองลงมาได้แก่ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการกล้าเผชิญกับความจริง และด้านความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.6

คุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยงส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ได้รับผลกระทบปานกลางมีเพียงด้านเดียวคือ ความอดทนความอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 ส่วนด้านความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีผลกระทบน้อยที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.4

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยง ส่วนด้านความอดทนอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 27 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แยง			t
	n	\bar{x}	S.D.	n	\bar{x}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	35	3.1	1.1	24	2.3	1.4	2.4*
2. ความทะเยอทะยาน	48	3.0	1.0	20	2.6	1.4	1.2
3. การให้อภัยผู้อื่น	55	3.1	1.4	11	1.7	0.8	3.1*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	56	2.9	1.4	15	1.9	0.9	2.7
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	45	2.9	1.2	37	2.6	1.3	1.1
6. การมีเหตุผล	57	3.5	0.9	15	2.2	1.1	4.8*
7. การควบคุมตนเองได้	52	3.3	1.2	16	2.1	1.2	3.8*
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	45	2.8	1.0	36	2.8	1.2	0.0
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	25	3.0	1.9	61	3.3	1.3	-1.4
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	40	1.0	0.0	36	2.1	1.0	-6.7

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 27 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้

รับผลกระทบปานกลางทุกด้าน ยกเว้นด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย นอกนั้นได้รับผลกระทบปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ในด้านความมีเกียรติในสังคม การให้อภัยผู้อื่น การมีเหตุผล การควบคุมตนเองได้ และด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนด้านอื่นมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 28 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แยง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	83	1.7	1.1	68	2.9	1.2	-5.9*
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	79	2.3	1.0	80	3.1	2.1	-3.4*
3. รายได้ต่อรายจ่ายณ ปัจจุบัน	83	2.3	1.2	94	2.7	1.2	-2.0*
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	91	2.5	1.2	95	2.5	1.1	-0.2
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	89	2.7	1.4	70	2.5	1.4	1.2
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	89	2.8	1.3	79	2.3	1.1	2.9*
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	85	2.5	1.1	69	2.6	1.2	-0.4
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	93	2.6	1.4	42	2.0	1.2	2.5*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	99	2.6	1.3	32	2.2	1.0	2.1*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	90	2.6	1.2	46	2.1	1.0	2.4*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 28 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลางและน้อยในอัตราส่วนที่เท่ากัน โดยได้รับผลกระทบปานกลางด้านระดับการศึกษาด้วยความต้องการของตลาดแรงงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.8 รองลงมาได้แก่ด้านโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7

เจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยลง ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ที่ได้รับผลกระทบปานกลาง ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.1 รองลงมาได้แก่ ด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.9 ด้านรายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 และด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกด้าน สำหรับด้านการออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต ด้านโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่าง ๆ และด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 29 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	120	2.6	1.4	15	1.6	0.7	4.1*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	119	2.6	1.3	10	2.5	1.5	0.3
3. ความสามารถในการพึ่งตนเอง	120	2.6	1.4	13	2.5	1.6	0.1
4. การแสดงความรับผิดชอบ	124	2.8	1.2	8	2.4	1.3	1.0
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	119	2.6	1.1	9	2.1	1.7	1.3
6. การเห็นใจผู้อื่น	113	2.5	1.1	14	2.4	1.4	0.3
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม	102	2.6	1.2	10	1.6	1.1	2.6*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	115	2.5	1.2	17	2.0	1.1	1.8
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาชีวิต	121	2.5	1.3	15	1.8	1.5	1.8
10. การยึดมั่นหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต	102	2.2	1.3	15	1.7	0.9	2.0

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 29 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเท่ากับ 2.8 ส่วนด้านการใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย ด้านการทำงานด้วยความขยันไม่เลือกงาน ความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และด้านการรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากันคือ 2.6 นอกนั้นมีผลกระทบน้อย

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย และด้าน

การรักษาเปรียบเทียบวินัยต่อส่วนรวม กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนด้านอื่นทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 30 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	107	2.5	1.2	22	1.9	0.8	2.8*
2. ความอดทน อดกลั้น ต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	107	2.3	1.3	29	2.1	1.1	0.7
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	106	2.3	1.3	10	1.7	0.7	2.6*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	108	2.5	1.3	9	2.0	1.3	1.2
5. ความมีระเบียบวินัย	108	2.7	1.4	7	2.4	1.6	0.5
6. ความกตัญญูกตเวทีก	108	2.6	1.4	9	2.1	0.9	1.5
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	111	2.6	1.2	16	2.6	1.3	-0.01
8. การรู้จักประมาณตน	120	2.6	1.3	12	2.3	1.3	0.8
9. ความสามัคคี	113	2.5	1.3	11	1.9	0.9	2.1
10. ความยุติธรรม	115	2.7	1.3	10	1.6	0.7	4.3*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 30 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ที่ได้รับผลกระทบปานกลาง ประกอบด้วยผลกระทบด้านความมีระเบียบวินัย และด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 รองลงมาได้แก่ด้านความกตัญญูกตเวทีก ด้านการกล้าเผชิญกับความจริงและด้านการรู้จักประมาณตนมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.6 นอกจากนี้มีผลกระทบน้อย

คุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านการกล้าเผชิญกับความจริงมีผลกระทบปานกลางที่ระดับค่าเฉลี่ย 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ด้านความมีน้ำใจเป็นนักกีฬาและด้านความยุติธรรม กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนด้านอื่นทั้งสองกลุ่มที่ได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 31 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	100	2.6	1.3	31	1.8	0.8	3.9*
2. ความทะเยอทะยาน	53	3.1	1.1	42	1.9	1.0	5.8*
3. การให้อภัยผู้อื่น	105	2.5	1.3	23	1.9	1.1	2.3*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	100	2.8	1.0	27	2.1	1.1	3.0*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	102	2.6	1.2	53	2.0	1.2	2.8*
6. การมีเหตุมีผล	106	2.5	1.2	22	1.9	1.1	2.2*
7. การควบคุมตนเองได้	98	2.6	1.3	28	2.2	1.3	1.6
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	96	2.3	1.5	28	2.5	1.4	-0.6
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	104	2.5	1.3	57	3.4	1.3	-4.6*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	104	1.0	0.0	22	1.9	0.9	-4.5

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 31 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลาง ได้แก่ผลกระทบด้านความทะเยอทะยาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.1 รองลงมาได้แก่ ด้านความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8 ส่วนด้านความมีเกียรติในสังคม ด้านการมีชีวิตที่สะดวกสบาย และด้านการควบคุมตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.6 ผลกระทบน้อยที่สุดมีเพียงด้านเดียวคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0 นอกจากนั้นมีผลกระทบน้อย

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านความมั่นคงของประเทศชาติ ได้รับผลกระทบปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ยกเว้นด้านการควบคุมตนเองได้ และด้านความมั่นคงในชีวิตครอบครัว ได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตารางที่ 32 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ที่มีต่อเจตคติ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แยกลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	529	2.7	1.1	1,259	3.1	1.2	-5.8*
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	513	2.6	1.0	1,419	4.3	2.8	-20.1*
3. รายได้ต่อรายจ่าย ณ ปัจจุบัน	467	2.7	1.0	1,611	3.1	1.1	-8.1
4. การออมเงินเพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตในอนาคต	596	2.7	1.1	1,523	3.0	1.3	-5.0*
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่างๆ	653	2.8	1.2	1,047	2.9	1.3	-1.5*
6. ระดับการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน	576	2.7	1.1	1,156	2.9	1.2	-2.9*
7. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	483	2.8	1.0	1,511	3.3	1.3	-7.8*
8. ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว	846	3.5	1.2	507	2.3	1.3	17.8*
9. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	1,005	3.4	1.0	592	2.4	1.2	17.9*
10. สุขภาพจิตและสุขภาพกาย	722	3.2	1.1	1,074	2.6	1.2	11.2*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 32 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลางทุกด้าน โดยด้านความความผูกพันของ

สมาชิกในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน คือ 3.5 รองลงมาได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4

เจตคติในแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง โดยภาพรวมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ได้รับผลกระทบน้อยมี 2 ด้านได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.4 และด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.3 ส่วนที่ได้รับผลกระทบมากมีเพียงด้านเดียว คือด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อเจตคติแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น กับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกด้าน ด้านโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพและวิชาการต่าง ๆ ทั้งสองกลุ่มได้รับผลกระทบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 33 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. การใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย	1,309	3.4	1.2	31.	2.4	1.2	14.0*
2. การทำงานด้วยความขยัน ไม่เลือกงาน	1,306	3.4	1.2	231	2.5	1.2	9.9*
3. ความสามารถในการพึ่งตนเอง	1,323	3.6	1.1	290	2.5	1.3	14.1*
4. การแสดงความรับผิดชอบ	1,345	3.6	1.1	212	2.3	1.2	14.2*
5. การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	1,150	3.4	1.1	191	2.2	1.2	12.9*
6. การเห็นใจผู้อื่น	1,370	3.3	1.1	249	2.1	1.2	14.6*
7. การรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม	1,168	3.3	1.1	197	2.1	1.1	14.2*
8. ความนิยมใช้สินค้าไทย	1,457	3.4	1.2	211	2.4	1.3	10.8*
9. การใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญา	1,403	3.5	1.1	279	2.4	1.3	13.4*
10. การยึดมั่นหลักศาสนา ในการดำเนินชีวิต	1,238	3.4	1.2	191	2.3	1.2	11.5*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 33 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง มีเพียง 2 ด้านที่มีผลกระทบมาก ได้แก่ ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง และด้านการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 3.6

ค่านิยมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 34 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	997	3.0	1.0	710	2.3	1.1	13.5*
2. ความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน	937	3.1	1.1	888	2.6	1.2	7.9*
3. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	1,066	3.2	1.1	327	2.2	1.1	15.6*
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	1,081	3.7	1.1	213	2.2	1.3	15.2*
5. ความมีระเบียบวินัย	1,103	3.4	1.1	226	2.2	1.1	15.3*
6. ความกตัญญูกตเวที	1,125	4.0	1.2	190	2.2	1.3	17.0*
7. การกล้าเผชิญกับความจริง	1,265	3.5	1.1	271	2.3	1.2	15.6*
8. การรู้จักประมาณตน	1,486	3.5	1.1	233	2.3	1.1	14.9*
9. ความสามัคคี	1,159	3.4	1.1	235	2.2	1.2	14.4*
10. ความยุติธรรม	1,133	3.6	1.1	217	2.2	1.2	16.6*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 34 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนที่มีผลกระทบมาก มีเพียง 3 ด้าน ได้แก่ด้านความกตัญญูกตเวที ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 รองลงมาได้แก่ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 และ 3.6 ตามลำดับ

คุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง โดยภาพรวมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านความอดทนความอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง

ตารางที่ 35 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประเด็น	ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น			ผลกระทบในทางที่แย่ลง			t
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
1. ความมีเกียรติในสังคม	732	2.9	1.0	5.6	2.3	1.2	8.0*
2. ความทะเยอทะยาน	902	3.2	1.1	544	2.4	1.2	12.3*
3. การให้อภัยผู้อื่น	1,137	3.3	1.1	344	2.2	1.1	15.1*
4. ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	1,153	3.3	1.0	418	2.2	1.1	16.4*
5. การมีชีวิตที่สะดวกสบาย	724	2.9	1.1	1,060	2.6	1.2	5.7*
6. การมีเหตุมีผล	1,175	3.3	1.0	383	2.3	1.1	16.0*
7. การควบคุมตนเองได้	1,106	3.1	1.1	399	2.4	1.2	11.7*
8. ความมั่นคงในชีวิต ครอบครัว	803	3.1	1.1	829	2.6	1.2	9.0*
9. ความมั่นคงของประเทศ ชาติ	505	2.9	1.2	1,479	3.5	1.2	-9.9*
10. การช่วยเหลือผู้อื่น	834	1.0	0.0	899	2.5	1.2	-36.2*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 35 พบว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อ พฤติกรรม แต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดมีเพียงด้านเดียวคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0

พฤติกรรมแต่ละด้านของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง โดยภาพรวมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย ส่วนที่ได้รับผลกระทบปานกลางมีเพียง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงของประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5 ด้านการมีชีวิตที่สะดวกสบาย และด้านความมั่นคงในชีวิตและครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.6

เปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้าน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลง ส่วนด้านความมั่นคงของประเทศไทย และด้านการช่วยเหลือผู้อื่นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แย่ลงได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้าน

ตารางที่ 36 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
☉ ประหยัด อดออม	1,447	96.7	49	3.3	1	0.1
☉ ละเว้นการกุ้ยมโดยไม่จำเป็น	1,416	94.6	78	5.2	3	0.2
☉ มีเหตุผลไม่มมงาย	1,450	96.9	45	3.0	2	0.1
☉ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	1,069	71.4	424	28.3	4	0.3
☉ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	1,381	92.3	113	7.5	3	0.2
ค่านิยม						
☉ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหระ	1,452	97.0	44	2.9	1	0.1
☉ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	1,378	92.1	118	7.9	1	0.1
☉ ลดกิจกรรมบันเทิงและ การสังสรรค์	1,295	86.5	201	13.4	1	0.1
☉ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	1,210	80.8	284	19.0	3	0.2
☉ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	757	50.6	645	43.1	95	6.3
คุณธรรม จริยธรรม						
☉ รู้จักประมาณตน	1,474	98.5	19	1.3	4	0.3
☉ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	1,467	98.0	29	1.9	1	0.1
☉ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่ง ทางใจ	1,269	84.8	226	15.1	2	0.1
☉ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	1,416	94.6	80	5.3	1	0.1
☉ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	1,435	95.9	59	3.9	3	0.2

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
พฤติกรรม						
⊕ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	1,192	79.6	302	20.2	3	0.2
⊕ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	1,031	68.9	462	30.9	4	0.3
⊕ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้	1,297	86.6	198	13.2	2	0.1
⊕ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	1,436	95.9	60	4.0	1	0.1
⊕ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	1,382	92.3	114	7.6	1	0.1

จากตารางที่ 36 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 96.9 ตอบว่าเป็นผู้มีเหตุผล ไม่มั่งงาย ร้อยละ 96.7 ใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดออม และร้อยละ 94.6 ละเว้นการกัญมโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 97.0 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรุหร่า ร้อยละ 92.1 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย และร้อยละ 86.5 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 98.5 เป็นผู้รู้จักประมาณตน ร้อยละ 98.0 มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณและร้อยละ 95.9 มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 95.9 เป็นผู้มีสมาธิกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 92.3 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และร้อยละ 86.6 ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้

ตารางที่ 37 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ใน
จังหวัดนนทบุรี

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
⊕ ประหยัด อดออม	200	98.0	4	2.0	-	-
⊕ ละเว้นการกั๊กยึดโดยไม่จำเป็น	192	94.1	12	5.9	-	-
⊕ มีเหตุผลไม่มั่งงาย	196	96.1	8	3.9	-	-
⊕ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	142	69.6	61	29.9	1	0.5
⊕ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	179	87.7	25	12.3	-	-
ค่านิยม						
⊕ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรูหรา	199	97.5	5	2.5	-	-
⊕ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	194	95.1	10	4.9	-	-
⊕ ลดกิจกรรมบันเทิงและ การสังสรรค์	181	88.7	23	11.3	-	-
⊕ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	155	76.0	49	24.0	-	-
⊕ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	105	53.4	79	38.7	16	7.8
คุณธรรม จริยธรรม						
⊕ รู้จักประมาณตน	199	97.5	5	2.5	-	-
⊕ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	199	97.5	5	2.5	-	-
⊕ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่งทาง ใจ	170	83.3	34	16.7	-	-
	191	93.6	13	6.4	-	-
⊕ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	194	95.1	9	4.4	1	0.5
⊕ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ						
พฤติกรรม						
⊕ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	161	78.9	43	21.1	-	-
⊕ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	151	74.0	52	25.5	1	0.5
⊕ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับ ใช้	177	86.8	25	12.3	2	1.0
⊕ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	190	93.1	14	6.9	-	-
⊕ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	187	91.7	16	7.8	1	0.5

ตารางที่ 37 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 98.0 ตอบว่าใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ร้อยละ 96.1 เป็นผู้มีเหตุผลไม่มกมาย และร้อยละ 94.1 ละเว้นการกั๊ยมโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 97.5 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรุหระ ร้อยละ 95.1 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย และร้อยละ 88.7 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 97.5 เป็นผู้รู้จักประมาณตนและเป็นผู้กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ และร้อยละ 95.1 มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 93.1 เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 91.7 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองและร้อยละ 86.8 ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้

ตารางที่ 38 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
☉ ประหยัด อดออม	153	99.4	1	0.6	-	-
☉ ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น	145	94.2	9	5.8	-	-
☉ มีเหตุผลไม่มุงาย	151	98.1	3	1.9	-	-
☉ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	111	72.1	43	27.9	-	-
☉ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	142	92.2	12	7.8	-	-
ค่านิยม						
☉ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหระ	148	96.1	6	3.9	-	-
☉ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	149	96.8	5	3.2	-	-
☉ ลดกิจกรรมบันเทิง และการสังสรรค์	129	83.8	25	16.2	-	-
☉ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	118	76.6	36	23.4	-	-
☉ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	89	57.8	65	42.2	-	-
คุณธรรม จริยธรรม						
☉ รู้จักประมาณตน	154	100.0	-	-	-	-
☉ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	152	98.7	2	1.3	-	-
☉ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่ง ทางใจ	134	87.0	20	13.0	-	-
☉ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	143	92.9	11	7.1	-	-
☉ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	150	97.4	3	1.9	1	0.6
พฤติกรรม						
☉ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	123	79.9	30	19.5	1	0.6
☉ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	110	71.4	44	28.6	-	-
☉ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้าง คนรับใช้	130	84.4	24	15.6	-	-
☉ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	147	95.5	7	4.5	-	-
☉ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	142	92.2	12	7.8	-	-

จากตารางที่ 38 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ร้อยละ 99.4 ตอบว่าใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ร้อยละ 98.1 เป็นผู้มีเหตุผล ไม่มั่งงาย และร้อยละ 94.2 ละเว้นการกั๊กโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 96.8 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ร้อยละ 96.1 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือยหรูหรา และร้อยละ 83.8 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้รู้จักประมาณตน ร้อยละ 98.7 มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ และร้อยละ 97.4 มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ร้อยละ 95.5 เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 92.9 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และร้อยละ 84.4 ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้

ตารางที่ 39 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
⊕ ประหยัด อดออม	260	98.1	5	1.9	-	-
⊕ ละเว้นการกั๊กมโดยไม่จำเป็น	256	96.6	9	3.4	-	-
⊕ มีเหตุผลไม่มั่งงาย	255	96.2	10	3.8	-	-
⊕ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	234	88.3	31	11.7	-	-
⊕ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	259	97.7	6	2.3	-	-
ค่านิยม						
⊕ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหระ	263	99.2	2	0.8	-	-
⊕ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	256	96.6	9	3.4	-	-
⊕ ลดกิจกรรมบันเทิง และการสังสรรค์	255	96.2	10	3.8	-	-
⊕ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	230	86.8	35	13.2	-	-
⊕ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	191	72.1	73	27.5	1	0.4
คุณธรรม จริยธรรม						
⊕ รู้จักประมาณตน	261	98.5	4	1.5	-	-
⊕ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	263	99.2	2	0.8	-	-
⊕ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่ง ทางใจ	245	92.5	20	7.5	-	-
⊕ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	257	97.0	8	3.0	-	-
⊕ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	255	96.2	10	3.8	-	-
พฤติกรรม						
⊕ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	249	94.0	16	6.0	-	-
⊕ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	207	78.1	58	21.9	-	-
⊕ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้	199	75.1	66	24.9	-	-
⊕ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	261	98.5	4	1.5	-	-
⊕ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	255	96.2	10	3.8	-	-

จากตารางที่ 39 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 98.1 ตอบว่าใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ร้อยละ 97.7 ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 96.6 ละเว้นการกัญมโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 99.2 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หุหุรา ร้อยละ 96.6 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย และร้อยละ 96.2 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 99.2 มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ ร้อยละ 98.5 รู้จักประมาณตน และร้อยละ 97.0 ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 98.5 มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 96.2 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองและ ร้อยละ 94.0 ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน

ตารางที่ 40 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่
ในจังหวัดสมุทรสาคร

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
☉ ประหยัด อดออม	110	99.1	1	0.9	-	-
☉ ละเว้นการกั๊กยืมโดยไม่จำเป็น	105	94.6	6	5.4	-	-
☉ มีเหตุผลไม่มมงาย	104	93.7	6	5.4	1	0.9
☉ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	84	75.7	27	24.3	-	-
☉ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	106	95.5	5	4.5	-	-
ค่านิยม						
☉ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหรง	107	96.4	2	1.8	2	1.8
☉ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	109	98.2	2	1.8	-	-
☉ ลดกิจกรรมบันเทิง และการสังสรรค์	98	88.3	13	11.7	-	-
☉ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	90	81.1	21	18.9	-	-
☉ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	75	67.6	35	31.5	1	0.9
คุณธรรม จริยธรรม						
☉ รู้จักประมาณตน	111	100.0	-	-	-	-
☉ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	110	99.1	1	0.9	-	-
☉ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่ง ทางใจ	103	92.8	8	7.2	-	-
☉ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	109	98.2	2	1.8	-	-
☉ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	109	98.2	1	0.9	1	0.9
พฤติกรรม						
☉ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	96	86.5	14	12.6	1	0.9
☉ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	92	82.9	18	16.2	1	0.9
☉ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้	99	89.2	12	10.8	-	-
☉ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	110	99.1	1	0.9	-	-
☉ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	102	91.9	9	8.1	-	-

จากตารางที่ 40 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 99.1 ตอบว่าใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ร้อยละ 95.5 ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 94.6 ละเว้นการกั๊มโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 98.2 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ร้อยละ 96.4 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรุหระ และร้อยละ 88.3 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้รู้จักประมาณตน ร้อยละ 99.1ที่มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ ร้อยละ 98.2 ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา และมีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.1 มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 91.9 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และร้อยละ 89.2ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้

ตารางที่ 41 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ทางออกที่ปฏิบัติ	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เจตคติ						
⊕ ประหยัด อดออม	201	98.5	3	1.5	-	-
⊕ ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น	178	87.3	25	12.3	1	0.5
⊕ มีเหตุผลไม่มั่งงาย	175	85.8	29	14.2	-	-
⊕ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	171	83.8	33	16.2	-	-
⊕ ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ แบบเศรษฐกิจพอเพียง	169	82.8	35	17.2	-	-
ค่านิยม						
⊕ ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหระ	198	97.1	6	2.9	-	-
⊕ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	197	96.6	7	3.4	-	-
⊕ ลดกิจกรรมบันเทิง และการสังสรรค์	185	90.7	19	9.3	-	-
⊕ ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	167	81.9	37	18.1	-	-
⊕ ย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบัน ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง	124	60.8	78	38.2	2	1.0
คุณธรรม จริยธรรม						
⊕ รู้จักประมาณตน	204	100.0	-	-	-	-
⊕ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	202	99.0	2	1.0	-	-
⊕ ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่ง ทางใจ	190	93.1	14	6.9	-	-
⊕ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	191	93.6	13	6.4	-	-
⊕ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	197	96.6	7	3.4	-	-
พฤติกรรม						
⊕ ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	188	92.2	16	7.8	-	-
⊕ หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพ ที่ทำอยู่	180	88.2	24	11.8	-	-
⊕ ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้	160	78.4	44	21.6	-	-
⊕ กระตือรือร้น ขยันทำงาน	195	95.6	9	4.4	-	-
⊕ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	186	91.2	18	8.8	-	-

จากตารางที่ 41 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ร้อยละ 98.5 ตอบว่าใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ร้อยละ 87.3 ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น และร้อยละ 85.8 มีเหตุผล ไม่มั่งมาย

ทางออกด้านค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ร้อยละ 97.1 ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหრა ร้อยละ 96.6 รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย และร้อยละ 90.7 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้รู้จักประมาณตน ร้อยละ 99.0 เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ และร้อยละ 96.6 มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่คือร้อยละ 95.6 เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ร้อยละ 92.2 ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน และร้อยละ 91.2 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง

ตารางที่ 42 ทางออกในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ใน
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประเด็น	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ตอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจตคติ						
1. ประหยัด อดออม	2,371	97.4	63	2.6	1	0.0
2. ละเว้นการกั๊กโดยไม่จำเป็น	2,292	94.1	139	5.7	4	0.2
3. มีเหตุผล ไม่มั่งงาย	2,331	95.7	101	4.1	3	0.1
4. สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	1,811	74.4	619	25.4	5	0.2
5. ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง	2,236	91.8	196	8.0	3	0.1
ค่านิยม						
1. ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหრა	2,367	97.2	65	2.7	3	0.1
2. รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย	2,283	93.8	151	6.2	1	0.0
3. ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์	2,143	88.0	291	12.0	1	0.0
4. ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า	1,970	80.9	462	19.0	3	0.1
5. ย้ายบุตรหลานไปเข้าเรียนในสถาบันที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า	1,345	55.2	975	40.0	115	4.7
คุณธรรมจริยธรรม						
1. รู้จักประมาณตน	2,403	98.7	28	1.1	4	0.2
2. กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ	2,393	98.3	41	1.7	1	0.0
3. ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่งทางใจ	2,111	86.7	322	13.2	2	0.1
4. ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา	2,307	94.7	127	5.2	1	0.0
5. อดทน/อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ	2,340	96.1	89	3.7	6	0.2
พฤติกรรม						
1. ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน	2,009	82.5	421	17.3	5	0.2
2. หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพที่ทำอยู่	1,771	72.7	658	27.0	6	0.2
3. ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้	2,062	84.7	369	15.2	4	0.2
4. กระตือรือร้น/ขยันทำงาน	2,339	96.1	95	3.9	1	0.0
5. สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง	2,254	92.6	179	7.4	2	0.1

จากตารางที่ 42 ทางออกด้านเจตคติในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.4 มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม รองลงมาร้อยละ 95.7 เป็นผู้มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และร้อยละ 94.1 ต้องละเว้นการกั๊กเงินโดยไม่จำเป็น

ทางออกด้านค่านิยม ของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หูหระ รองลงมาร้อยละ 93.8 มีความรักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย และร้อยละ 88.0 ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์

ทางออกด้านคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่เป็นผู้รู้จักประมาณตน รองลงมาร้อยละ 98.3 เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ และร้อยละ 96.1 มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

ทางออกด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.1 เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน รองลงมาร้อยละ 92.6 สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และร้อยละ 84.7 ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 43 แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชน การให้ความร่วมมือ แก่สังคม และการดำเนินงานของรัฐบาล

ประเด็น	ความถี่	ร้อยละ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ	(2,175)	(63.7)
1. ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยเน้นการประหยัด ประมาณตนเอง อุดออม ละเว้นการกักขังโดยไม่จำเป็น	536	15.7
2. ควรเห็นคุณค่าในความเป็นไทย สร้างค่านิยมในความเป็นไทย ด้วยการกินของไทย ใช้สินค้าไทย เที่ยวเมืองไทย	284	8.3
3. ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพโดยสุจริต และยึดถือคติ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	240	7.0
4. ใช้ธรรมะ หลักคำสอนของพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทาง จิตใจ และการดำเนินชีวิต	212	6.2
5. คิดดี พูดดี ทำดี ไม่ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่เสื่อมลง ไม่เอา เปรียบผู้อื่น	186	5.5
6. สำรวจตัวเอง ยอมรับความจริงตามสภาพที่เป็นอยู่และมองโลก ในแง่ดี	109	3.2
7. ทำสมาธิ พัฒนาจิตใจให้สงบ แจ่มใสและเข้มแข็ง ไม่วิตกกังวล ต่อเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น	103	3.0
8. ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของในหลวงเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบ พอเพียง	99	2.9
9. มีเหตุผล ไม่มั่งงาย ใช้สติและวิจารณญาณประกอบการตัดสินใจ ตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ	86	2.5
10. สร้างครอบครัวที่ดี เพื่อสังคมดี	69	2.0
11. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง	59	1.7

ประเด็น	ความถี่	ร้อยละ
12. ใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สร้างเสริมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ หารายได้เสริม สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส	52	1.5
13. กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ	30	0.9
14. ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยม ลดค่านิยมในการใช้สินค้าจากต่างประเทศ	25	0.7
15. ปรับตัว และวิถีชีวิตให้อยู่ในสังคมในภาวะวิกฤตอย่างมีความสุข	24	0.7
16. วางแผนในการดำเนินชีวิต ไม่ประมาท ใช้จ่ายอย่างรอบคอบ	21	0.6
17. ดูแลรักษาสุขภาพจิต สุขภาพกาย ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	17	0.5
18. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	9	0.3
19. ติดตามข่าวสารบ้านเมือง	8	0.2
20. ใช้บทเรียนจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจดถอยสอนให้รู้จักคุณค่าของการใช้เงิน	6	0.2
ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการให้ความร่วมมือแก่สังคม	(724)	(21.2)
1. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกว่า ผู้ที่ประสบปัญหา และ สังคมตามโอกาสและความเหมาะสม	229	6.7
2. ให้ความร่วมมือในการพัฒนาสังคม เสียสละเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ รักษาสาธารณสมบัติ ทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี รักษาและปฏิบัติตาม กฎระเบียบของบ้านเมือง	126	3.7
3. ปลุกฝังแนวความคิดที่ดีให้แก่บุตรหลาน เยาวชน และประชาชน ให้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจถดถอย เพื่อหาทางลดแก้ปัญหาและหาทางป้องกันต่อไป	118	3.4
4. ให้กำลังใจ สร้างความรู้สึกที่ดีแก่ผู้ประสบปัญหาและเพื่อนมนุษย์	88	2.6
5. ยกย่องและยึดถือบุคคลที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต	63	1.9
6. เพิ่มกิจกรรมในการเผยแพร่ธรรมะตามหลักพุทธศาสนาโดยไม่หวังผลตอบแทนในเชิงธุรกิจ	54	1.6
7. ให้อภัยซึ่งกันและกัน	46	1.3

ประเด็น	ความถี่	ร้อยละ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานของรัฐบาลในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ	(513)	(15.0)
1. รณรงค์เสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ที่ดีต่อประชาชนในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจผ่านสื่อมวลชนทุกรูปแบบ	169	5.0
2. รัฐบาล ผู้นำชุมชน บิดา มารดา ครู อาจารย์ รวมถึงคนของประชาชนเช่น นักแสดง นักร้อง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป	141	4.1
3. องค์การของรัฐควรประชาสัมพันธ์ จัดฝึกอบรม สัมมนา อภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา การฝึกวิชาชีพ การสร้างงานในชนบทอย่างต่อเนื่อง	89	2.6
4. รัฐบาลควรเสนอข่าวสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจแก่ประชาชน กำหนดนโยบายและเร่งหาแนวทางแก้ไขอย่างโปร่งใสโดยไม่เอาเปรียบประชาชน เช่น ไม่ขึ้นภาษีควบคุมราคาสินค้า	52	1.5
5. ลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเฉียบขาด	32	0.9
6. รัฐบาลควรสนับสนุนการผลิตสินค้าไทยให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล ส่งเสริมการส่งออกสินค้า ลดการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยและเก็บภาษีจากสินค้านำเข้าให้สูงขึ้น	18	0.5
7. รัฐบาลควรช่วยเหลือและส่งเสริมให้คนจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น สร้างค่านิยมให้ผู้สำเร็จการศึกษากลับไปพัฒนาท้องถิ่น	7	0.2
8. ปรับปรุงระบบราชการ ศึกษาวิจัยหาทางออกในการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ	5	0.1
รวม	3,412	100.0

ตารางที่ 43 ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จากการให้ข้อมูลแบบอิสระของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ 3 ประเด็นหลักโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชน ร้อยละ 63.7 แนวทางการให้ความร่วมมือแก่สังคมร้อยละ 21.2 และแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลร้อยละ 15.0 โดยสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงภาวะวิกฤต

กลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 15.7 เห็นว่า ในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประชาชนชาวไทยควรดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยเน้นการประหยัดประมาณตนเอง อดออม ละเว้นการกักขังโดยไม่จำเป็น รองลงมาร้อยละ 8.3 เห็นว่าชาวไทยควรเห็นคุณค่าในความเป็นคนไทย สร้างค่านิยมในความเป็นไทยด้วยการ กินของไทย ใช้สินค้าไทย เทียวเมืองไทย และร้อยละ 7.0 เห็นว่าชาวไทยควรมีความขยัน อดทน มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพโดยสุจริต และยึดถือคติ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการให้ความร่วมมือแก่สังคม

กลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 6.7 เห็นว่าในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ชาวไทยควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกว่า ผู้ที่ประสบปัญหา และสังคมตามโอกาสที่เหมาะสม รองลงมาร้อยละ 3.7 ชาวไทยควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาสังคม เสียสละเพื่อส่วนรวม รักษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของบ้านเมือง และร้อยละ 3.4 เสนอความเห็นว่าการปลูกฝังแนวความคิดที่ดีให้แก่บุตรหลาน เยาวชน และประชาชน ให้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาภาวะวิกฤต เพื่อหาทางลดแก้ปัญหาและแนวทางป้องกันต่อไป

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 5.0 เห็นว่าชาวไทยควรเสนอแนวความคิดที่สร้างสรรค์ที่ดีต่อประชาชนโดยผ่านสื่อมวลชนทุกรูปแบบ รองลงมา ร้อยละ 4.1 เห็นว่า บิดา มารดา ครู อาจารย์ รัฐบาล ผู้นำชุมชน รวมถึงคนของประชาชน เช่น นักแสดง นักร้อง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ร้อยละ 2.6 เห็นว่า องค์กรของรัฐควรประชาสัมพันธ์ จัดฝึกอบรม สัมมนา อภิปราย เกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา การฝึกวิชาชีพ และการสร้างงานในชนบทอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทุกกลุ่มอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครทุกเขตและอำเภอในเขตปริมณฑลทุกอำเภอ จำนวน 2,510 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในจังหวัดเป้าหมายระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2542 มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนทั้งสิ้นรวม 2,435 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.0 ของแบบสอบถามที่แจกทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน และมีงานทำ อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่คืออาชีพรับจ้าง รองลงมาคือรับราชการ และเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจตามลำดับ ซึ่งอาชีพรับราชการและอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงสูงในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

การใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคเป็นอันดับแรก รองลงมาคือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบิดามารดา และค่าที่อยู่อาศัยทั้งกรณีเช่าและซื้อผ่อนชำระ ซึ่งแต่ละครอบครัวมีสมาชิกในครอบครัว 1-6 คน ด้วยข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประชาชนคนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยังมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาสูง และยังมีความผูกพันในครอบครัวด้วยการรับภาระค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวสูง ซึ่งขนาดของครอบครัวมีขนาด 1-6 คน

2. ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่น่าสังเกตคือในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความผูกพันกันกับสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นผลกระทบในทางที่ดีขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อค่านิยมในทางที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายประหยัด รู้จักพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย นิยมใช้สินค้าไทย ใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับความกตัญญูต่เวท คือทำให้มีความกตัญญูต่เวทมากขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น โดยทำให้เป็นคนที่มีจิตการให้อภัยต่อผู้อื่น และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น สำหรับผลกระทบในทางที่แยกลงมีเพียงด้านความมั่นคงของประเทศชาติเท่านั้น

2.2 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงมากในเรื่องความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ในขณะที่เดียวกันได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นคือทำให้มีความผูกพันกันในระหว่างสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับค่านิยมในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้น คือทำให้เป็นผู้มีความกตัญญูต่เวทมากขึ้น มีประชาชนเพียงส่วนน้อยได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงคือทำให้เป็นผู้ที่มีความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงินน้อย

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น

ส่วนผลกระทบในทางที่แยงได้รบัผลกระทบมากในด้านที่เกยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ

2.3 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่แยงมากในเรื่องความก้าวหน้าในหน้าที่การงานด้านเดยวเท่านั้น ส่วนผลกระทบในทางที่ดีขึ้นคือทำให้มีความผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อค่านิยมในทางที่ดีขึ้น คือทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะใฝ่หาความรู้และใช้สติปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกยวกับคุณธรรมและจริยธรรมไปในทางที่ดีขึ้น คือทำให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทียมากขึ้น ผลกระทบในทางที่แยงคือทำให้ไม่ค่อยจะมีความอดทน อดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นทุกด้านยกเว้นการช่วยเหลือผู้อื่น คือทำให้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ยากลำบาก ส่วนผลกระทบในทางที่แยงคือความมั่นคงของประเทศชาติเท่านั้น

2.4 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่แยงในการที่จะได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผลกระทบในทางที่ดีขึ้นมีส่วนน้อย คือทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง มีความกตัญญูกตเวทีย และมีสุขภาพจิตและสุขภาพกายดีขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกยวกับค่านิยมในทางที่ดีขึ้น ทำให้ทำงานด้วยความขยันไม่เลือกงาน ผลกระทบในทางที่แยงมีเพียงส่วนน้อย ได้รับผลกระทบโดยทำให้มีความยากลำบากในการยึดมั่นในหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรม ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้นมาก คือทำให้มีความกตัญญูกตเวทียากขึ้น ประชาชนส่วนน้อยได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงโดยทำให้ขาดความอดทนอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นคือทำให้เป็นผู้มีเหตุผลมากขึ้น ผลกระทบในทางที่แยกลงได้รับผลกระทบในระดับสูงเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติเพียงด้านเดียว

2.5 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงคือทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเพียงด้านเดียว ประชาชนส่วนน้อยได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นต่อค่านิยมในด้านการแสดงความรับผิดชอบ ผลกระทบในทางที่แยกลงนั้นมีเพียงส่วนน้อย ได้รับผลกระทบด้านการรักษาระเบียบวินัยต่อส่วนรวม

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในทางที่ดีขึ้น คือทำให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทียากขึ้น ประชาชนส่วนน้อยได้รับผลกระทบในทางที่แยกลงคือทำให้ขาดความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และไม่สามารถอดทนอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงิน

ผลกระทบในทางที่ดีขึ้น และแยกลงที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น ทำให้มีพฤติกรรมในการช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น สำหรับผลกระทบในทางที่แยกลงมีเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับผลกระทบด้านความมั่นคงของประเทศชาติเท่านั้น

2.6 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในจังหวัดนครปฐม

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนในจังหวัดนครปฐม ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นคือทำให้ระดับการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ผลกระทบในทางที่แยกลงได้รับผลกระทบมากในด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับค่านิยมในทางที่ดีขึ้น คือทำให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ผลกระทบในทางที่แยงงนั้นมีเพียงส่วนน้อยและได้รับผลกระทบอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในทางที่ดีขึ้นคือทำให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและความยุติธรรมมากขึ้น ส่วนผลกระทบในทางที่แยงงทำให้ไม่มีความกล้าที่จะเผชิญกับความจริง

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน แม้จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ไม่ถนัดนักก็ตาม ส่วนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยงงนั้นมีเพียงส่วนน้อย ยกเว้นด้านความมั่นคงของประเทศชาติ

2.7 ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลกระทบที่มีต่อเจตคติ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อเจตคติในทางที่แยงงในเรื่องความก้าวหน้าในหน้าที่การงานมาก ส่วนผลกระทบในทางที่ดีขึ้นคือทำให้ความผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีมากขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อค่านิยม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นต่อค่านิยมมากในส่วนที่เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองและการแสดงความรับผิดชอบ

ผลกระทบที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความกตัญญูกตเวทิตที่ประชาชนได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นมาก และเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกจังหวัดที่ผู้วิจัยทำการศึกษา สามารถชี้ให้เห็นว่าความกตัญญูกตเวทิตเป็นวัฒนธรรมที่คนไทยยังให้ความสำคัญไม่เสื่อมคลายถึงแม้จะต้องประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะสาหัสก็ตาม ส่วนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางที่แยงง มีเพียงส่วนน้อยได้รับผลกระทบเพียงด้านความอดทนอดกลั้นต่อแรงบีบบังคับทางการเงินด้านเดียวเท่านั้น

ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น แม้การช่วยเหลือผู้อื่นจะมีผลกระทบในระดับน้อยที่สุดก็ตาม ส่วนผลกระทบในทางที่แยงงนั้นได้รับผลกระทบมากในด้านความมั่นคงของประเทศชาติ

จากการศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อประชากรในด้านเจตคติส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่แย่ลงก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันกลับส่งผลกระทบในทางที่ดีคือทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันมากขึ้น ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจะต้องร่วมกันต่อสู้กับวิกฤตการณ์ดังกล่าว

2. ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ได้มีผลกระทบต่อค่านิยมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก คือทำให้ประชากรรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีค่านิยมของความเป็นคนไทยมากขึ้น

3. ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อคุณธรรม จริยธรรม ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในทางดีขึ้นมากกว่าที่จะทำให้แย่ลง คือเป็นผลทำให้ประชาชนมีความกตัญญูกตเวที มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น

4. ในด้านพฤติกรรมของประชากรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้น คือทำให้รู้จักที่จะให้อภัยต่อผู้อื่น และรู้จักที่จะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นมากขึ้น

3. แนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง

3.1 ทางออกที่ปฏิบัติในแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครในด้านเจตคติ ส่วนใหญ่ยึดความเป็นผู้มีเหตุผล ไม่มุงงาย ใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ละเว้นการกั๊กยึดโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมด้วยการลดการใช้ของฟุ่มเฟือยหรูหรา รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองและทำงานบ้านด้วยตนเอง

3.1.2 ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีในด้านเจตคติ ส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดออม มีเหตุผลไม่มั่งงาย และละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมด้วยการลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หุหุหุ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดกิจกรรมบันเทิงและสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และทำงานบ้านด้วยตนเอง

3.1.3 ประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ในด้านเจตคติส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดออม มีเหตุผล ไม่มั่งงาย และละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมในการรักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หุหุหุ ลดกิจกรรมบันเทิงและสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และทำงานบ้านด้วยตนเอง

3.1.4 ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ ในด้านเจตคติส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดออม ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมด้วยการลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หุหุหุ รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดกิจกรรมบันเทิงและสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ รู้จักประมาณตน ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และทำงานหนักมากขึ้นไม่เลือกงาน

3.1.5 ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านเจตคติส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดออม ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมในการรักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หุหุหุ

ลดกิจกรรมบันเทิงและสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเป็นผู้รู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และทำงานบ้านด้วยตนเอง

3.1.6 ประชาชนในจังหวัดนครปฐม

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในจังหวัดนครปฐม ในด้านเจตคติส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีเหตุผล ไม่มั่งมาย มีค่านิยมด้วยการลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรุหร่า รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดกิจกรรมบันเทิงและสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเป็นผู้รู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน และสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง

3.1.7 ประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การปฏิบัติตนที่เป็นทางออกในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในด้านเจตคติ ส่วนใหญ่ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม มีเหตุผล ไม่มั่งมาย ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น มีค่านิยมด้วยการลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรุหร่า รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย ลดกิจกรรมบันเทิงและการสังสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้จักประมาณตน มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออก มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และทำงานบ้านด้วยตนเอง

จากทางออกที่ประชาชน ทั้งที่จำแนกเป็นรายจังหวัดและในภาพรวมคือในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น ส่วนใหญ่เลือกแนวทางในการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน หรือบางจังหวัดเลือกทางออกในการปฏิบัติตนตามสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย เช่น ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาครเป็นสองจังหวัดที่ให้ความสำคัญในการเลือกทางออกโดยปฏิบัติตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่เดียวกันมีบางแนวทางที่ประชาชนยังนำไปปฏิบัติเป็นส่วนน้อย เช่น การสร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส การหารายได้เสริมจากอาชีพที่ทำอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจ การสร้างอาชีพอื่น ๆ นั้นต้องมีการลงทุน ซึ่งยากมากในเรื่องการหาแหล่งเงินทุน และในขณะที่ความต้องการในการบริโภคสินค้าก็มีจำนวนลดน้อยลง ประชาชนต้องตระหนักถึงการประหยัดเป็น

สำคัญ หากเลือกดำเนินการดังกล่าวอาจไม่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน ส่วนการย้ายบุตรหลานไปเรียนในสถาบันที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลงนั้น ประชาชนโดยทั่วไปไม่ค่อยนิยมที่จะทำเพราะประชาชนยังรักที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง และมีความปรารถนาที่จะให้ลูกหลานของตนได้รับการศึกษาที่ดี

3.2 แนวทางการดำเนินการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.2.1 แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประชาชนชาวไทยควรดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เน้นการประหยัด ประมาทตนเอง อุดออม ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น เห็นคุณค่าในความเป็นไทย สร้างค่านิยมในความเป็นไทยด้วยการกินของไทย ใช้สินค้าไทย เที่ยวเมืองไทย และควรมีความขยันอดทน มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพโดยสุจริตและยึดถือคติ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

3.2.2 แนวทางการให้ความร่วมมือแก่สังคม ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประชาชนคนไทยควรหาทางออกด้วยการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกว่าและผู้ที่มีประสบปัญหา และสังคมตามโอกาสและตามความเหมาะสม ให้ความร่วมมือในการพัฒนาสังคม เสียสละเพื่อส่วนรวม รักษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของบ้านเมือง ปลูกฝังแนวความคิดที่ดีให้แก่บุตรหลานเยาวชน และประชาชนให้ตระหนักถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเพื่อหาทางลดปัญหา แก้ปัญหา และหาทางป้องกันต่อไป

3.2.3 แนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทรนรงค์เสนอแนวความคิดที่สร้างสรรค์ที่ดีต่อประชาชนโดยผ่านสื่อมวลชนทุกรูปแบบ บิดา มารดา ครู อาจารย์ รัฐบาล ผู้นำชุมชน รวมถึงคนของประชาชน เช่น นักแสดง นักร้อง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และเยาวชน องค์กรของรัฐและเอกชนควรประชาสัมพันธ์ จัดฝึกอบรม สัมมนา อภิปราย เกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจจัดให้มีการสร้างงานในชนบทอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของสถาบันการศึกษาควรได้จัดให้มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและฝึกอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

แนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิตในสังคมในช่วงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และแนวทางการนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีแนวทางการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นคุณต่อการดำเนินชีวิต และแนวทางนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคงคล้ายคลึงกัน

2. ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความมีเหตุผล ไม่มั่งงาย ใช้จ่ายอย่างประหยัด อุดมอม ละเว้นการก้ำกั้ม รักความเป็นไทย ลดกิจกรรมบันเทิง เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักประมาณตน มีความกตัญญูกตเวที มีความอดทน อดกลั้น มีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน สนใจติดตามข่าวสาร

จากวิกฤตทางเศรษฐกิจในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่ามีผลกระทบต่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในทางที่เป็นคุณมากกว่าในทางที่แย่ง ผลกระทบจะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนต้องหาแนวทางที่จะต่อสู้กับวิกฤตการณ์ดังกล่าวเพื่อความอยู่รอด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในที่นี้เป็นไปเพื่อให้มีการดำเนินการในส่วนที่เป็นการสร้างภาวะวิกฤตให้เป็นโอกาส และเสนอแนวทางที่จะนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคง ดังนี้

1. รัฐบาลควรเร่งออกกฎหมายการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยไม่ทำประโยชน์ เพื่อจัดสรรที่ดินที่ไม่ทำประโยชน์ให้ผู้นิยมงานทำเดินทางกลับภูมิลำเนาไปยึดอาชีพทางการเกษตร

2. กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ควรจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการเกษตร การผลิตผลิตผลทางการเกษตร และการตลาดสินค้าเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพครบวงจร

3. กรมฝีมือแรงงาน ควรได้เร่งผลิตแรงงานฝีมือตามความต้องการของธุรกิจอุตสาหกรรม และสังคม ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ

4. กรมประชาสัมพันธ์และกรมสุขภาพจิตควรได้จัดให้มีการแนะแนวอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

5. สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา ควรพัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และสังคมอย่างแท้จริง

6. สื่อมวลชนควรได้นำตัวอย่างและสารบบบันเทิงที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขมาเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

7. สถาบันทางศาสนา ควรได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา และดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังกล่าวทั้งหมด เป็นเพียงข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ฉะนั้นผลการศึกษาค้างนี้ยังไม่เพียงพอที่จะเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับประเทศในภาพรวมได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวอาจใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการศึกษาในเรื่องนี้โดยรวมทั้งประเทศต่อไปได้ในอนาคต

1. ภาครัฐควรมุ่งงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนหลัก แผนรอง และแนวทางในการบริหารประเทศอย่างต่อเนื่อง เมื่อประสบปัญหาจะได้นำผลการศึกษาวิจัยมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์

2. ควรมีการศึกษาวิจัยและประเมินผลระบบและวิธีการบริหารบ้านเมืองอย่างจริงจัง เพื่อนำผลที่ได้ไปสู่การแก้ไขและพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาประเทศให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงควรได้มีการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยหลังภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมีคุณค่าแต่แฝงด้วยการอนุรักษ์คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทยควบคู่ไปกับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. "ตัวเลขคนตกงานทะยานถึงหลัก 3 ล้าน เร็ยนครูตกงานมาก" มติชน ปีที่ 18 วันที่ 7 กรกฎาคม 2541.

เกริกชัย เจริญรัชต์ภาคย์ "วิกฤตไทย กับ IMF" หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับประจำวันที 14 สิงหาคม 2541.

คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ. "รายงานผลการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ" ไทยโพสต์ ฉบับที่ 580 วันศุกร์ที่ 22 พฤษภาคม 2541.

คณะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 51 การรับรู้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ของข้าราชการและลูกจ้างเอกชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาและฝึกอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กุมภาพันธ์ 2541.

คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาฝีมือวิทยากรด้านค่านิยม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าทีวิทยากร วิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม กระทรวงศึกษาธิการ

โครงการเสียงคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มูลนิธิพัฒนาเด็ก (มพด.)

"สถานการณ์และทางออกของคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร "วิกฤตเศรษฐกิจกับผลกระทบและทางเลือกของผู้ใช้แรงงานเด็กครอบครัว และผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ฉวีวรรณ สายบัว วิกฤตเศรษฐกิจไทย.... เครื่องชี้รากฐานปัญหากระบวนการบริหารประเทศไทย หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 3-5 สิงหาคม 2541
- ชัยพร วิชชาวุฒ และคณะ พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิถุนายน 2531.
- ชูชาติ พูลศิริ และคณะ การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของครอบครัวไทยที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร ธันวาคม 2531.
- นิพนธ์ พัวพงศกร "วิกฤตแรงงานในสังคมที่ขาดภูมิคุ้มกัน" ในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง วิกฤตเศรษฐกิจไทยกับผลกระทบทางสังคม อ้างถึงใน จับกระแส จดหมายข่าวสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (39) กันยายน 2541.
- นุกูล โกกิจ มูลนิธิเพื่อนหญิง รายงานเรื่อง "ตงงาน ครอบครัวแตกสลาย : ชะตากรรมแรงงานหญิง IMF" อ้างในรายงานการวิจัยเรื่อง สถานการณ์และทางเลือกทางออกของคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พนัส หันนาคินทร์ การสอนค่านิยม โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก มิถุนายน 2521.
- พนัส หันนาคินทร์ การสอนค่านิยมและจริยธรรม โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 2523.
- ปรส. "คอร์ปชั่นธุรกิจบนซาก 56 ไฟแนนซ์ ฐานเศรษฐกิจวิเคราะห์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1307 (229) วันที่ 23-26 สิงหาคม 2541
- ปรีดา แต่อารักษา สุขภาพประชาชนไทยภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม (ต่อ)

- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 1 หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ลำดับที่ 1/2529.
- รังสรรค์ หทัยเสรี “วิกฤตเศรษฐกิจไทย ; ที่มาของปัญหา ผลกระทบและแนวโน้ม” กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 8 สิงหาคม 2541
- รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์ เอกสารการสอนชุดวิชา 10203 พฤติกรรมมนุษย์ หน่วยที่ 6 ความเชื่อและเจตคติกับพฤติกรรมมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538.
- วราภรณ์ สามโกเศศ “อยู่อย่างไรภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจ” ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 6-8 กรกฎาคม 2541.
- วีระ บำรุงรักษ์ เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา 22434 หน่วยที่ 2 ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538.
- วัจน์ แสงสว่าง พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษาความสะอาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.
- วุฒิสภาเสวนา. “แก้การเงินไม่เบ็ดเสร็จ/ขาดแนวฉุกเฉินรับมือมหากุฏ” ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1307 วันที่ 23-26 สิงหาคม 2541.
- วุฒิเลิศ เทวกุล, ม.ร.ว. เอกสารการสอนชุดวิชา 10203 พฤติกรรมมนุษย์ เรื่องที่ 1.1.3 การแสดงออกของพฤติกรรมมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538.
- ศปร. รายงานผลการวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ 2541.
- สมชาย ภคภาสวิวัฒน์ “วิกฤตเศรษฐกิจดับช่องว่างแห่งการปรับตัว” ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 27-29 กรกฎาคม 2541.
- เสน่ห์ จามริก “การล้มละลายทางความคิดของรัฐ-นักวิชาการ” วัฏจักรรายวัน วันที่ 10 มกราคม 2541.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของครอบครัวไทยที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร : ศึกษาเฉพาะกรณี ในเขตกรุงเทพมหานคร ธันวาคม 2531.
- แอนโทนี นอร์แมน "มุมมองต่างชาติ มองไทย ไม่เชื่อเศรษฐกิจ 42 โต 3%" ดอกเบี๋ยธุรกิจ ฉบับที่ 346 ประจำวันที่ 20-26 กันยายน 2541.
- อุบล อยู่หว่า และองค์กรชาวบ้านของโครงการแดนเสด การวิเคราะห์ชุมชนเรื่องเศรษฐกิจชุมชนบ้านขุน-ล่างพอก ต.พระแก้ว อ.สังขะ จ.สุรินทร์ จัดขึ้นที่ศาลประชุมหมู่บ้าน เมื่อ 14-15 กรกฎาคม 2541 ในรายงานการวิจัยเรื่อง สถานการณ์และทางเลือกทางออกของคนด้อยโอกาสในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจ จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2541 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Goldensor M. Robert. Longman Dictionary of Psychology Psychology of Psychology and Psychiatry. New York : Longman Inc., 1984.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแบบสอบถาม

ศาสตราจารย์ ดร.พัทยา สายหู

ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน

ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง การศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อ
เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อการดำเนิน
ชีวิตในสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตอนที่ 3 ทางออกของท่านในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับภาระของท่านมากที่สุด และเสนอแนวความคิดเพิ่มเติม
ที่จะเป็นแนวทางนำประเทศไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มั่นคงต่อไป

ทางออกที่ท่านปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
1. ประหยัด อดออม		
2. ละเว้นการกู้ยืมโดยไม่จำเป็น		
3. มีเหตุผล ไม่มงมาย		
4. สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส		
5. ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง		
6. ลดการใช้ของฟุ่มเฟือย หรูหรา		
7. รักความเป็นไทย นิยมใช้ของไทย		
8. ลดกิจกรรมบันเทิง และการสังสรรค์		
9. ลดการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า		
10. ย้ายบุตรหลานไปเข้าเรียนในสถาบันที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยลง		

ทางออกที่ท่านปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
11. รู้จักประมาณตน		
12. กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ		
13. ศึกษาธรรมะและยึดเป็นที่พึ่งทางใจ		
14. ยึดมั่นในศีลธรรม/จรรยา		
15. อดทน/อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่กระทบ		
16. ทำงานหนักมากขึ้น ไม่เลือกงาน		
17. หารายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพที่ทำอยู่		
18. ทำงานบ้านเองโดยไม่จ้างคนรับใช้		
19. กระตือรือร้น/ขยันทำงาน		
20. สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง		

21. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างความรู้สึกรักที่ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร.

.....

.....

.....

22. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ (สิ่งที่ไม่น่าวิตใจให้กระทำ หรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง) ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

23. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างคุณธรรม(ความดีงามในจิตใจ)และจริยธรรม(ความประพฤติที่ดีที่สังคมมุ่งหวังให้ประพฤติตาม)ที่ดี ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

24. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างพฤติกรรม(การแสดงออก)ที่ดี ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม